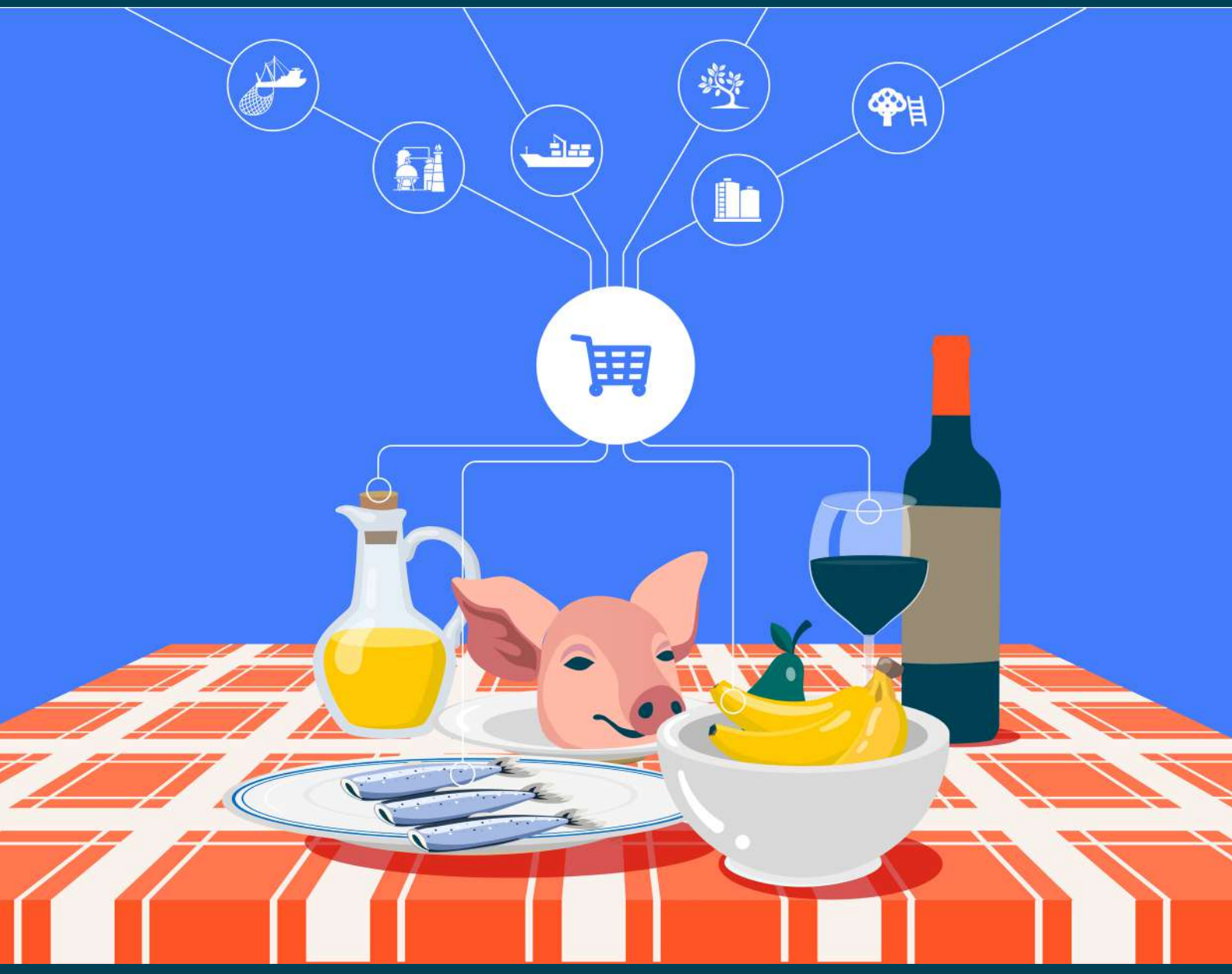
Entre el camp i la taula

Les cadenes de subministrament agroalimentari a Catalunya

IDRA AMcoop ESCUELA DE MOVILIDAD SOSTENIBLE

Títol

Entre el camp i la taula. Les cadenes de subministrament agroalimentari a Catalunya

Coordinació

AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible

Realitzat per

IDRA, Institut de Recerca Urbana de Barcelona

Autoria

Adrià Rodríguez (IDRA)

Revisió:

David Balbás (AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible), Vanessa Maxé (AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible), Maialen Urbina (AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible), Mauro Castro (IDRA), Claudia Delso (IDRA), Rubén Martínez (IDRA).

Disseny, maquetació i il·lustració de portada

Odile Carabantes

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Treball

Promou i finança

economia social

MINISTERIO DE TRABAJO Y ECONOMÍA SOCIAL

SEPE

Llicència

Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-NC SA)

Per qualsevol consulta

info@amcoop.org
adria.rodriguez@idrabcn.com

Barcelona, juliol de 2026

IDRA AMcoop ESCUELA DE MOVILIDAD SOSTENIBLE

A la Maialen,
sense la qual aquest estudi no hauria estat possible;
i a qui li hagués agradat veure
com serveix per fer un sistema alimentari més just.

Índex

Resum executiu 7

1. Introducció 11

2. Les cadenes de subministrament agroalimentari a Catalunya 13

2.1 Catalunya en el context global 13

2.2 Operadors i operacions logístiques 17

2.3 La producció agroalimentària a Catalunya 19

2.4 Distribució majorista 26

2.5 Distribució al detall 31

2.6 El consum alimentari 34

2.7 La distribució agroecològica 39

3. Una planificació democràtica de les cadenes de subministrament alimentari 43

3.1 Tendències estructurals 43

3.2 Experiències innovadores 44

3.3 Tretze propostes per transformar la distribució alimentària 47

3.4 Una era de planificació i governança democràtica 52

4. Bibliografia seleccionada 55

5. Agraïments 58

Índex de gràfics

Figura 1. Els embuts de la cadena agroalimentària a Catalunya 9

Figura 2. Principals importacions i exportacions agroalimentàries de Catalunya (2025) 16

Figura 3. Percentatge de la producció agroalimentària catalana destinada a l'alimentació humana o bestiar 20

Figura 4. Canals de compra alimentària a Espanya segons el tipus d'alimentació 32

Índex de mapes

Mapa 1. Principal conreu de cada municipi 25

Mapa 2. Ubicació de les plataformes logístiques de les principals cadenes de supermercats de Catalunya 30

Mapa 3. Accés a l'oferta alimentària saludable (establiments amb fruites i verdures) a l'àrea metropolitana de Barcelona 35

Índex de taules

Taula 1. Percentatges de procedència dels productes a Mercabarna per anys 27

Taula 2. Percentatges i tipologia de compradors de Mercabarna, entre 1971-2021 27

Crèdits de les imatges

Pàgina 44: Foodback (Ajuntament de Barcelona), HernaniKUA (Hernani Burujabe). Pàgina 45: Ecocomedores de Canarias (Ecocomedores de Canarias), Mercadis (L. Rebelle), Maison d'Éducation à l'Alimentation Durable (La Ville - Mouans-Sartoux), Alimentación para el bienestar (@mxli_24_7), Kudumbashree (Kudumbashree), British Restaurant (Wikipedia). Pàgina 46: SomSingulars (SomSingulars), Espigoladors (Fundació Espigoladors), Mercado de Abastos de Santiago SCCL (Mercasa), Almacén UTT (Almacén UTT), Park Slope Food Coop (Wikipedia).

Resum executiu

En els últims 60 anys, a Catalunya, s'ha produït una gran reordenació de les cadenes de subministrament agroalimentari:

» **El sector porcí s'ha industrialitzat de forma accelerada**. Avui 5 empreses càrnies controlen gairebé la totalitat de la producció, processament i distribució, i exporten el 50% del producte.

» **Això ha anat acompanyat d'una creixent especialització productiva, fragmentació territorial i industrialització del conjunt del sector primari,** especialment en sectors com el de l'aviram, la fruita, l'oli, o la pesca.

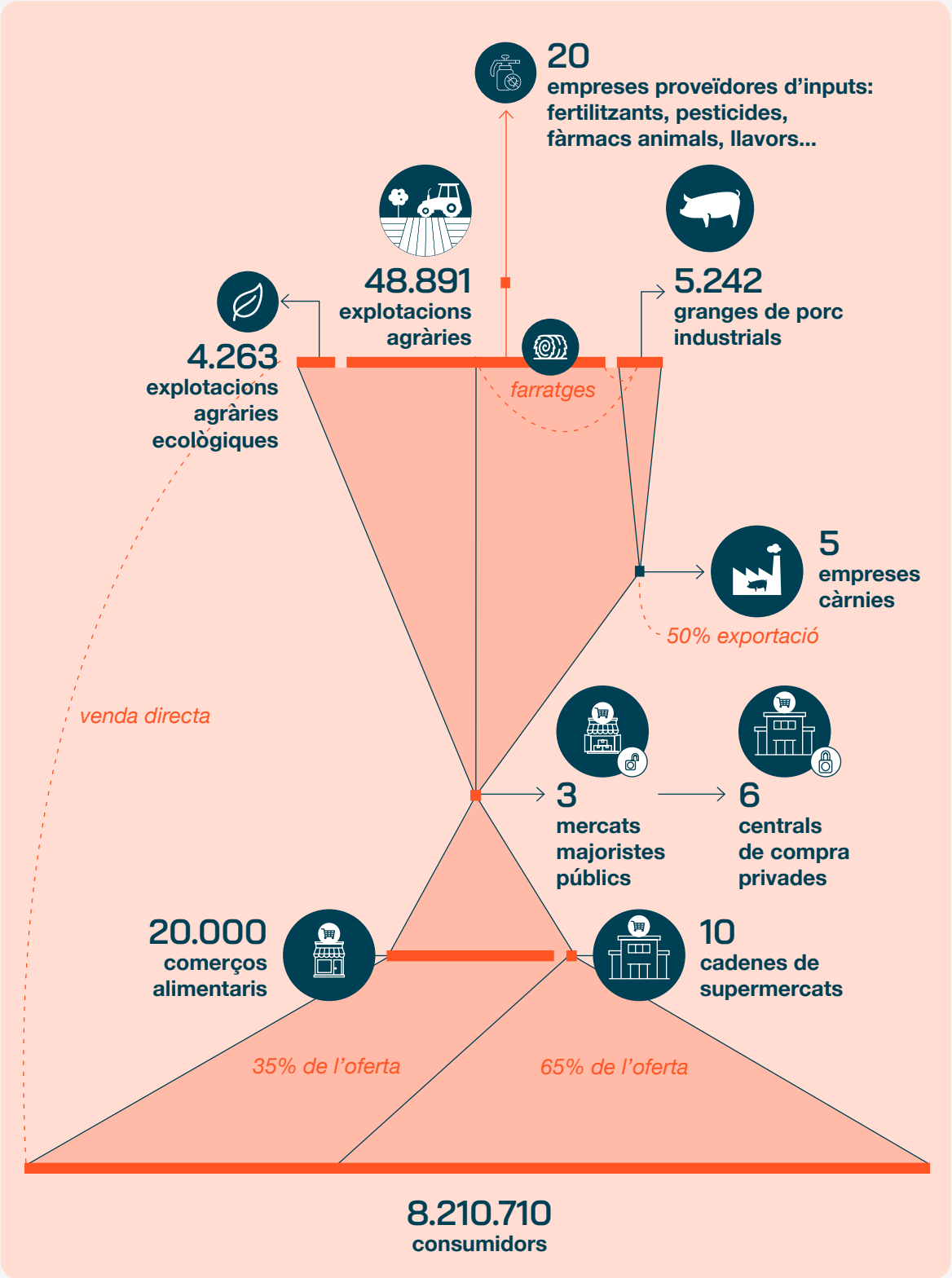
» **Pel que fa a la distribució, això s'ha traduït en un model que ha propiciat els circuits llargs**, el sobreconsum de productes carnis (que s'ha duplicat en 50 anys molt per sobre dels límits marcats per l'OMS) i ultraprocessats (que s'ha triplicat en 30 anys), generant entorns alimentaris desiguals (10 cadenes de supermercats controlen el 65% de les vendes), facilitant la inflació alimentària (amb un increment del 34% en sis anys) i el malbaratament alimentari (al voltant del 30% dels aliments es malbaraten).

Aquestes transformacions, que no s'han desenvolupat de forma espontània sinó que han resultat de decisions polítiques, se superposen de forma contradictòria amb algunes institucions històriques de Catalunya: el comerç de proximitat, els mercats municipals i de pagès, el paper de les cooperatives agràries i de consum i la propietat pública d'una infraestructura clau com és Mercabarna. Aquestes institucions suposen, en termes generals, les bases d'un **segon model vinculat a l'agroecologia i els circuits curts**. En la baula productiva aquest model integra una diversitat d'actors petits i mitjans arrelats al territori, depèn del sosteniment del mosaic agroforestal i està orientat a la reproducció de la pagesia i de les economies rurals. Pel que fa a la distribució, s'articula a través de l'àmbit públic, cooperatiu i del teixit comercial de barri, propiciant el consum de producte fresc i saludable, generant entorns alimentaris equitatius i equilibrats.

Els últims anys ha crescut la preocupació de l'administració per protegir el segon model però el suport institucional encara va dirigit especialment al primer. **És necessària una reorientació de les polítiques públiques que les integri en una planificació i governança democràtiques de les cadenes de subministrament agroalimentari. L'objectiu és triple: fer possible un sistema alimentari sostenible, garantir una alimentació saludable i assequible, i generar bones condicions de treball i vida per tothom qui treballa al sector.**

Aquest estudi busca facilitar a tots els agents implicats informació rigorosa i completa de la situació, així com exemples inspiradors, perquè puguin incrementar la seva capacitat d'incidència i transformació del sistema alimentari.

Figura 1. **Els embuts de la cadena agroalimentària a Catalunya**

Font: Elaboració pròpia a partir de diverses fonts recollides a l'estudi.

1. Introducció

Les crisis recents en les cadenes de subministrament globals han tornat a posar sobre la taula les enormes dependències del sistema agroalimentari. La guerra d'Ucraïna, les batalles aranzelàries de Trump o el tancament de l'estret d'Ormuz han generat disrupcions i han contribuït a disparar el preu dels aliments.

Això és així perquè aquestes dependències no només tenen a veure amb el subministrament directe d'aliments sinó sobretot d'inputs necessaris per al funcionament del model agroindustrial: biocides i fertilitzants sintètics i minerals, petroli i gas natural, matèries primeres agrícoles, productes petroquímics, llavors i maquinària industrial. A més, **el subministrament d'aquests inputs està controlat per grups reduïts de grans empreses, el que els atorga un enorme poder econòmic, polític i de fixació de preus.**

Catalunya és un cas exemplar d'un node estratègic del sistema agroalimentari globalitzat. La seva inserció en la globalització no s'ha planificat per garantir el dret a una alimentació saludable i sostenible, sinó en benefici d'un reduït grup d'actors corporatius, principalment del sector porcí. Això ha tingut enormes implicacions econòmiques: ha incrementat la concentració industrial i corporativa, ha esquerdat i especialitzat el territori, ha generat noves formes de desigualtat alimentària i ha engendrat un sistema cada cop més fràgil, inestable i vulnerable.

Per tal d'entendre aquestes tendències, aquest estudi situa el focus en les cadenes de subministrament agroalimentari a Catalunya. Quan s'analitza el sistema alimentari és comú posar el focus en els dos extrems, la producció o el consum, deixant de banda el que passa entremig. Aquest estudi proposa estirar l'acordió per entendre què succeeix **entre el camp i la taula. Per fer-ho, travessarem els diversos elements de la cadena agroalimentària; de la producció al processament, al transport, la distribució majorista i la distribució al detall.**

L'anàlisi ens ha d'ajudar, d'una banda, a què els agents de l'àmbit agroecològic puguin millorar les seves cadenes i construir alternatives viables al model agroindustrial dominant. També a elaborar **propostes per recuperar el control públic i democràtic de les cadenes de subministrament, entenent aquestes com una palanca de canvi del conjunt del sistema alimentari. L'objectiu últim és garantir una alimentació saludable, sostenible i assequible, i unes condicions dignes per al conjunt de persones que treballen al sector.**

Per tot això, des d'AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible i l'Institut de Recerca Urbana de Barcelona - IDRA us presentem aquest estudi amb el desig que sigui útil i ens ajudi a avançar.

2. Les cadenes de subministrament agroalimentari a Catalunya

2.1 Catalunya en el context global

2.1.1 Un node estratègic

Catalunya es troba en una posició geogràfica estratègica pel que fa al sistema agroalimentari global i regional. El seu paper de frontissa entre Europa i la resta d'Espanya, i l'accés al mar, han fet que adquireixi una centralitat creixent en les últimes dècades. Es tracta de la primera comunitat autònoma, amb molta diferència, pel que fa a la distribució territorial de la indústria agroalimentària, amb una xifra de negocis de 41.218 milions d'euros el 2025 (22,36% del total nacional),[1] **gairebé duplicant a Andalusia, que es troba en segona posició (13,79%).**

Els sistemes alimentaris requereixen infraestructures logístiques, que consisteixen tant en arestes (xarxes de transport) com en nodes (hubs d'emmagatzematge i processament), que connectats conformen una xarxa logística. **Pel que fa a les arestes terrestres,** trobem la C-25, o Eix Transversal, que connecta les principals àrees de producció porcina, l'AP-7, que connecta el sud-est de la península amb Barcelona i França i, per tant, les diverses regions hortícoles de la península, i la A-2, que connecta la producció de fruita del Segrià amb Barcelona. **Pel que fa als nodes** hi trobem Mercabarna, l'Aeroport de Barcelona, la Zona Franca, el Port de Barcelona i el de Tarragona, i el Complex Petroquímic de Tarragona. A continuació detallem cada un d'aquests nodes:

- **Mercabarna:** Disposa d'un recinte de 103 hectàrees a la Zona Franca i de 4,5 hectàrees més al costat de l'aeroport, on està situat Mercabarna-flor. Es tracta una peça clau d'aquesta xarxa logística alimentària, tant en l'àmbit català com espanyol i europeu. Amb un volum de negoci proper als 30 M€, comercialitza 2,3 milions de tones de fruita i hortalisses, 200.000 tones de peix i marisc, 32.000 tones de carn i 6,5 milions d'unitats de flors i plantes.

- **Aeroport Josep Tarradellas Barcelona-el Prat:** Té un paper en la importació de fruites tropicals com els mangos i els alvocats i és fonamental per la indústria de la floricultura i la importació de flors a Mercabarna-flor. L'aeroport és gestionat per Aena, empresa publicoprivada participada en un 51% per ENAIRE i en un 49% per societats privades, les principals de les quals són The Children's Investment Fund Management (TCI) (6,3%) i BlackRock (4,9%).

1 Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. (2025). *Informe anual de la industria alimentaria española - 2025*. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

» **Zona Franca:** Té una extensió de 600 hectàrees i acull a 330 empreses en diverses àrees especialitzades, una de les quals és el Polígon Industrial de la Zona Franca, amb 470 hectàrees i 317 empreses, entre les quals trobem Mercabarna. La Zona Franca manté un conjunt d'avantatges fiscals regulats segons el Codi Duaner de la Unió Europea (CAU): no es paguen aranzels ni IVA mentre les mercaderies es mantinguin dins la Zona Franca, i no es paguen en cap cas si la mercaderia s'exporta posteriorment a fora de la Unió Europea. La Zona Franca inclou tres Zones d'Activitats Logístiques (ZAL), operades per l'empresa publicoprivada CILSA, participada pel Port de Barcelona (51,5%) i Merlin Properties (48,5%). Aquestes àrees inclouen Zal Port (Prat), entre la desembocadura original del Llobregat i l'actual), Zal Port (Barcelona) i Zal Port - Ciutat. Les ZAL acullen activitats únicament orientades a la logística i manté el règim fiscal especial del conjunt de la Zona Franca: no es paguen aranzels ni IVA i no es tributa si es reexporta.

» **Port de Barcelona:** Amb una àrea de 1.100 hectàrees, concentra les terminals de transport de passatgers i de mercaderies, així com espais logístics. Té un tràfic anual de 70 milions de tones i 3,5 milions de TEU, el que el situa en l'onzena posició en tonatge entre els ports europeus. Entre les diverses infraestructures agroalimentàries hi trobem Ergransa, Bunge i Elian (fins a 2024 propietat de Cargill), orientades a importar la soja provinent dels Estats Units, Brasil i Argentina i a processar-la per fabricar, especialment, pinsos per la indústria porcina.

» **Port de Tarragona:** Té un tràfic anual de 5 milions de tones i 450.00 TEU. Està especialitzat en la importació de gra per fabricar pinsos industrials i en l'exportació de farratges, amb una superfície coberta de 26 hectàrees per l'emmagatzematge d'aquestes matèries primeres. Les activitats agroindustrials estan operades principalment per SITASA. També està centrat en la importació d'inputs per les empreses situades al complex petroquímic de Tarragona.

» **Complex Petroquímic de Tarragona:** Acull empreses productores de fertilitzants i biocides com la BASF i Dow Chemical, així com empreses petrolieres com Repsol i Shell.

És important destacar que aquestes infraestructures han estat construïdes mitjançant grans volums de recursos públics i són, per tant, una forma de reducció de costos i riscos als grans operadors privats. Com veurem al llarg de l'estudi **les principals beneficiàries d'aquest model publicoprivat són les grans empreses agroindustrials i, en concret, de la indústria porcina. Això es confirma quan analitzem les importacions i exportacions agroalimentàries a Catalunya**.

Les principals beneficiàries d'aquest model publicoprivat són les grans empreses agroindustrials i, en concret, de la indústria porcina.

2.1.2 Importacions i exportacions

En els últims 30 anys, a Catalunya, les importacions i les exportacions s'han multiplicat per més de 3, passant dels 35.000 milions d'euros als 110.000 en el primer cas i dels 27.000 als 100.000 en el segon.[2] Actualment, els productes agroalimentaris representen el 13% de les importacions i el 16% de les exportacions catalanes.

A la **Taula 2** detallem els principals productes agroalimentaris pel que fa a importacions i exportacions, tant en valor com en volum. Cal tenir en compte que les dades exclouen el comerç entre Catalunya i la resta d'Espanya, que es detallen més endavant.

D'aquestes dades es poden destacar tres elements. El primer té a veure amb la **creixent separació entre agricultura i alimentació** derivada de l'orientació de la primera a la rendibilitat econòmica. Podem veure com bona part dels principals productes importats i exportats no tenen a veure directament amb l'alimentació de persones sinó amb la producció de pinsos, productes ultraprocessats i industrials. El segon element, que deriva del primer, és la **centralitat de la indústria càrnia a Catalunya**, en concret la porcina, que implica la majoria de les matèries primeres per volum d'importació: el blat i el mestall, el blat de moro i les faves de soja. També suposa el 22% del valor econòmic de totes les exportacions. El 50% de tota la producció porcina s'exporta a fora d'Espanya.[3] Finalment, és destacable el **pes econòmic d'algunes indústries particulars, com la de l'oli d'oliva, el vi i la fruita de pinyol**. Com es detallarà a l'apartat següent, aquests tres sectors, sumats al de la carn, són els principals sectors alimentaris a Catalunya.

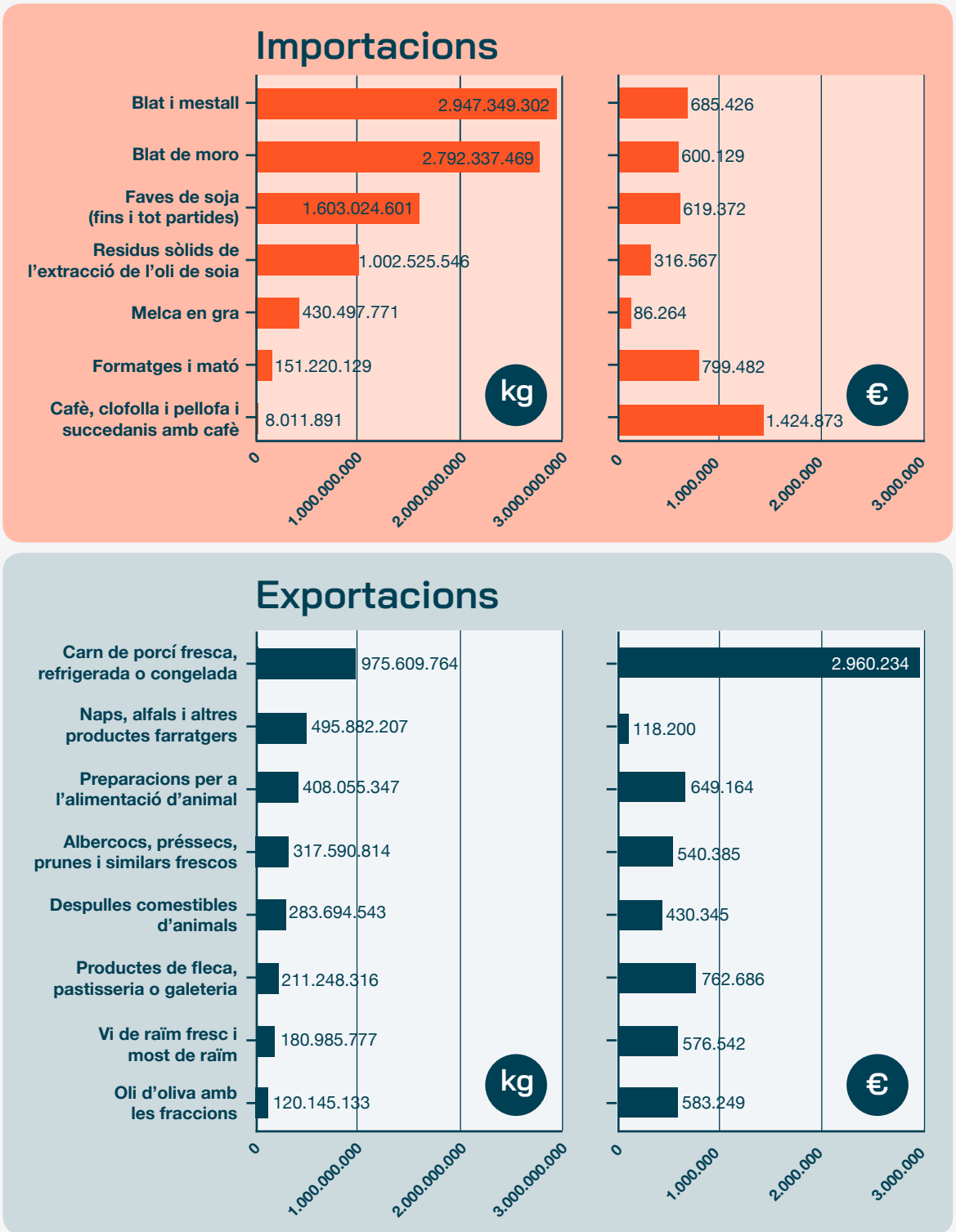
El 2025 Catalunya va comercialitzar 29 milions de tones de productes agroalimentaris amb la resta de comunitats espanyoles, el 45% van ser productes expedits i el 55% rebuts. Es tracta d'un 20% del total d'intercanvi de mercaderies agroalimentàries comercialitzades entre totes les comunitats.[4] Aquesta dada confirma la centralitat geogràfica i estratègica de Catalunya pel que fa al sector i en concret pel que fa a la indústria porcina.

2 Departament d'Economia i Finances. *Comerç internacional de béns*. Generalitat de Catalunya.

3 Observatori Porcí de Catalunya (2024). *Informe Anual del Sector Porcí 2024*. Generalitat de Catalunya.

4 Ministerio de Transportes y Movilidad Sostenible (2025). *Encuesta Permanente de transporte de mercancías por carretera*. Ministerio de Transportes y Movilidad Sostenible.

Figura 2. **Principals importacions i exportacions agroalimentàries de Catalunya (2025)**

Font: Elaboració pròpia a partir d'IDESCAT.

2.2 Operadors i operacions logístiques

2.2.1 Les especificitats de la logística agroalimentària

La distribució agroalimentària té una sèrie d'especificitats que la distingeixen de la logística de béns de consum duradors o sintètics:

» **Béns peribles i cadena de fred:** Els productes agroalimentaris, especialment els frescos (fruita, verdura, carn, peix), tenen una vida útil limitada i requereixen un control estricte de la temperatura. Per tant, el transport exigeix mantenir la cadena de fred, fet que fa que sigui crític disposar d'equipament específic per a producte fresc, com ara cambres frigorífiques, congeladors o vehicles isoterms. La biodegradació limita les finestres de temps per a les diferents operacions. El *sorting* i el *picking* han de ser àgils i garantir la integritat tèrmica i física; i la comercialització ha d'estar vinculada a una alta rotació.

» **Traçabilitat i seguretat alimentària:** La normativa europea i les exigències del consumidor pressionen per a conèixer la història completa de l'aliment. Això fa que es requereixen sistemes d'informació robustos que mantinguin la traçabilitat separada i identificable per a cada lot, evitant contaminacions creuades. Per aquestes raons, la normativa higienicosanitària sovint suposa un ofec per als petits productors i transformadors. Alhora, les regulacions són laxes pel que fa als grans operadors, amb una manca d'inspeccions i sancions vinculades a la Llei de la Cadena Alimentària (Llei 12/2013).

» **Heterogeneïtat de la càrrega:** Els aliments presenten característiques físiques molt diverses: productes secs, frescos, congelats, fràgils, voluminosos, envasats o a granel, de producció ecològica o intensiva, etc. Això complica l'ús de vehicles compartits si no estan compartimentats (bitemperatura o tritemperatura) o si no s'estandarditzen els envasos.

» **Fragmentació de l'origen (Primera Milla):** Especialment en els models de circuits curts que es volen promoure a algunes àrees, l'oferta prové de molts petits productors dispersos pel territori. Això fa que la logística de primera milla (la recollida i l'agregació) sigui tan crítica, costosa i complexa com la d'última milla.

» **Impactes de la distribució urbana:** Per la seva banda, l'última milla genera forts impactes urbans (ocupació de l'espai, congestió), ambientals i socials (precarització laboral, especialment en algunes fórmules com el *delivery*). També apareixen reptes específics com la distribució nocturna, la necessitat de Centres Logístics que permetin la consolidació de mercaderies de diversos carregadors i la consegüent optimització de les rutes per reduir el nombre de vehicles-km necessaris, les restriccions a l'accés dels vehicles amb més impacte ambiental, o una adequada regulació per al *delivery*.

2.2.2 Els grans operadors logístics

La construcció del sistema agroalimentari industrial actual descansa, en bona part, en la capacitat d'alguns agents de controlar les diverses fases del procés logístic, afavorint la integració vertical al llarg de la cadena. Igual que en altres sectors logístics, la logística agroalimentària es caracteritza per qüestions com la concentració cada vegada més gran d'agents, la serialització del producte, les economies d'escala, o la precarització de les condicions laborals.

A l'Aeroport Josep Tarradellas Barcelona-El Prat hi ha 120 agents de càrrega aèria dedicats que operen com a intermediaris amb les companyies aèries. Pel que fa al transport en si, s'efectua a través de les divisions de càrrega de les companyies, com Air France Cargo, KLM Cargo i Lufthansa Cargo, o d'aquelles especialitzades en missatgeria i mercaderies, com FedEx, UPS, i DHL. El transport aeri de productes agroalimentaris està dedicat aquells amb una vida més curta: les fruites tropicals, el peix i el marisc i les flors.

Pel que fa al transport marítim també trobem agents duaners i de càrrega, com TIBA, Logisber i Ocean Transport, i empreses directament dedicades al transport marítim, com MSC, Maersk i CMA CGM. A més, com que el transport marítim compta amb grans volums, hi juguen un paper clau els comerciants de matèries primeres: ADM, Cargill, Bunge i Louis Dreyfus pel que fa a les matèries primeres alimentàries, i Glencore, Trafigura i Vitol, especialitzades en altres matèries primeres que també tenen un paper clau pel sistema agroalimentari. En el transport marítim les operacions logístiques agroalimentàries difereixen segons es tracti de mercaderies a granel sòlides (cereals, llegums...) o líquides (olis vegetals, sucs...), contenidors o animals vius.

Pel que fa al transport terrestre, el tren suposa una quota baixíssima comparada amb altres països d'Europa i és un dels grans reptes pendents des de fa dècades. Recentment, Mercasa i Adif han acordat impulsar la connexió dels mercats majoristes públics en tren, però aquesta proposta encara requereix importants inversions. A aquest menysteniment institucional del sector ferroviari s'hi afegeix una aposta històrica pel transport per carretera. Això fa que algunes vies comptin amb un percentatge molt elevat de vehicles pesants i augmenta les necessitats de finançament públic en el manteniment d'aquestes vies; estant també pendents de resoldre debats respecte al pagament per ús de les infraestructures. En aquest cas, tenim grans operadores internacionals i nacionals, com JCarrion, XPO Logistics i Grupo Carreras, i empreses que busquen la seva especialització per donar resposta a les necessitats particulars de la logística agroalimentària, especialment quant a la cadena de fred, com Primafrio, Logística Bajocero i Nordlogway.

Dins dels processos d'integració vertical dins de la cadena de subministrament alimentària, **algunes de les grans empreses del sector agroalimentari estan internalitzant les operacions logístiques i de transport**; si bé fins i tot gegants com Mercadona requereixen per a determinades zones contractar aquests serveis a tercers.

2.3 La producció agroalimentària a Catalunya

2.3.1 Principals productes agroalimentaris

Com hem vist a l'apartat anterior, en les darreres dècades hi ha hagut una **tendència a organitzar el territori en funció de les importacions i exportacions internacionals.** Això ha fet que **l'economia agrícola catalana es transformés de la diversificació a l'especialització**, amb una subseqüent pèrdua de biodiversitat cultivada i empobriment de la dieta. Quina és la situació actual de la producció agroalimentària a Catalunya? A continuació l'analitzarem repassant els productes més rellevants.

Carn-cereals: La carn i els cereals, quan estan produïts amb mètodes industrials, es presenten de forma inseparable.[5] Catalunya s'ha especialitzat en la producció càrnia, en concret de porc, i ha orientat cada cop més la seva producció de cereals a la fabricació de pinsos industrials. En 20 anys la producció de farratges (que inclou alguns cereals i també lleguminoses com l'alfals i la soja) s'ha multiplicat per 3 i actualment supera els 2,5 milions de tones, el doble que les tones de fruita, vinya i olivera juntes. Una part destacable de la producció de farratges està controlada per l'empresa Al Dahra propietat de la família reial d'Emirats Àrabs, que l'exporta a la península aràbiga gràcies a un enorme volum de subvencions públiques.[6] Si als 2,5 milions de tones de farratges produïts a Catalunya se'ls suma els 1,5 milions de tones de faves de soja que entren anualment pel port de Barcelona a través de les terminals de Ergransa, Bunge i Elian, això dona aproximadament 3 milions de tones i 650.000 hectàrees dedicades exclusivament a fabricar pinsos per alimentar, principalment, porcs. La indústria porcina ha tingut un enorme procés de concentració: en quaranta anys han tancat 200 escorxadors municipals i 15.000 explotacions, i la grandària de finca s'ha multiplicat per 15.[7] Actualment, només 18 de les 5.260 finques porcines són ecològiques. La majoria d'explotacions que han sobreviscut a aquest procés de concentració han quedat integrades en alguna de les cinc principals empreses: Vall Companys, BonÀrea, Casa Tarradellas, Costa Brava Foods i Olot Meats. Actualment, aquesta indústria sacrifica 23 milions de porcs a l'any, representa el 36% de la producció final agrària a Catalunya i destina la meitat del producte a l'exportació. Aquest model és responsable del 21% de les emissions d'efecte hivernacle a Catalunya i de la contaminació del 50% de les masses d'aigua subterrànies.[8] En només una dècada la producció catalana orientada a l'alimentació humana s'ha reduït 10 punts percentuals, caient per sota del 50%, mentre que l'alimentació per animals ha crescut en la mateixa proporció (**figura 3**).

5 Prenem aquest marc d'anàlisi de Tony Weiss a partir del seu concepte *complex ramader-cerealer* a Weiss, T. (2007). *The Global Food Economy: The Battle for the Future of Farming*. Bloomsbury

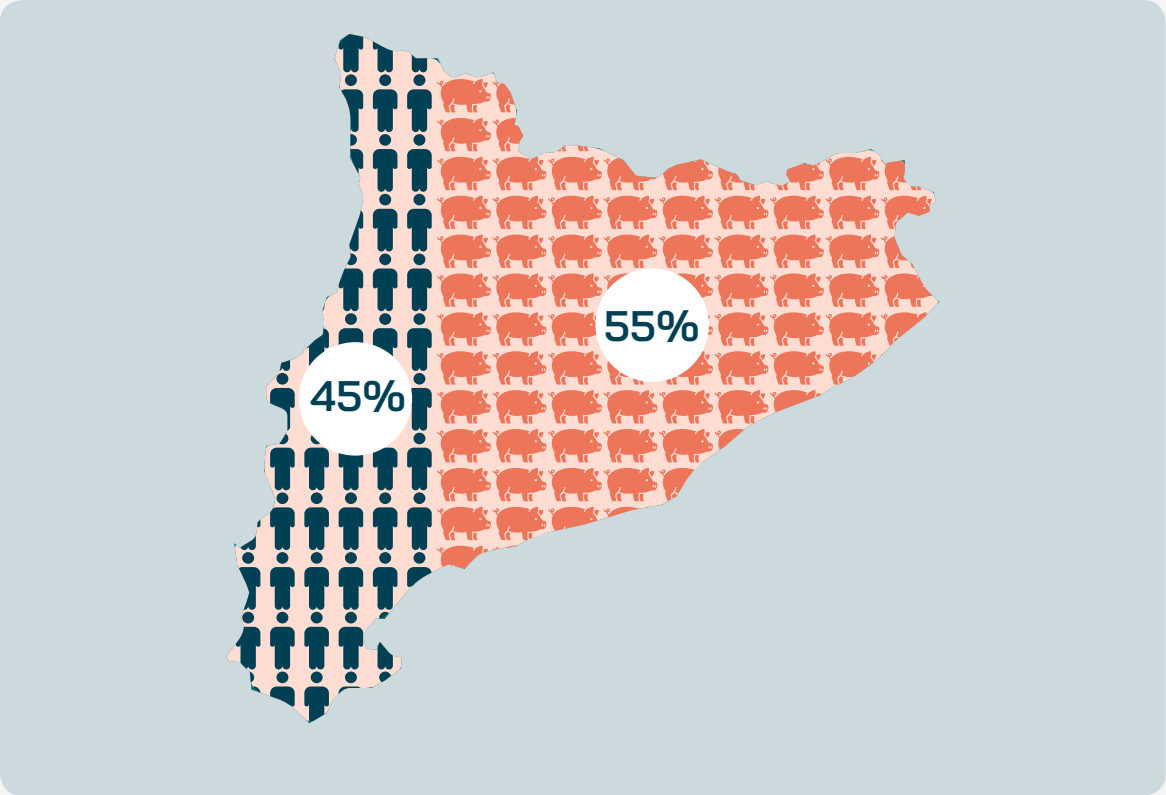
6 Pareja, P. (7 de maig de 2026). La familia real de Emiratos Árabes se hace fuerte en el campo de Lleida: "Llegaron con dinero y lo compraron todo". *elDiario*.

7 IDRA (2025). *Infraestructures per a l'alimentació sostenible. El cas de l'escorxador de l'Armentera*. IDRA.

8 Justícia Alimentària (2022). *Això no toca. Les emissions ocultes del sector porcí català*. Justícia Alimentària.

Es tracta d'un símptoma alarmant de com ens dirigim a un sistema agroalimentari cada cop més *carnificat.*[9] L'expansió del *complex carni-cerealer*, a Catalunya, no es limita al sector porcí. També és destacable el de l'aviram, amb 208 milions d'animals sacrificats cada any,[10] el sector làctic i el dels ous. Finalment, cal recordar que aquest model ramader industrialitzat o intensiu està impulsat, en bona part, pels diners públics: rep el 70% de totes les subvencions agrícoles europees.[11]

Figura 3. **Percentatge de la producció agroalimentària catalana destinada a l'alimentació humana o bestiar**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Sistema Alimentari Metropolità.

9 Prenem el concepte de *carnificació* (*meatification*) de Weiss, 2007.

10 Observatori agroalimentari, rural i ambiental (2025). *Radiografia del sector de l'aviram i els ous de Catalunya (2025).* Generalitat de Catalunya.

11 FOODRISE. CAP at the Crossroads. *Reforming EU CAP subsidies to support healthy sustainable diets*. FOODRISE.

Oli: A Catalunya hi ha 108.000 hectàrees de terra dedicada a l'olivera, un 14% de la superfície de conreu. Aquest sector suposa el 8% del negoci de la indústria agroalimentària de Catalunya i el 51% està concentrat a la província de Tarragona. La cadena de valor de l'oli és una cadena llarga que implica una important diversitat d'actors: del cultiu, a la recol·lecció, el transport, a la mòlta, al processament, l'embotellament i la comercialització. Es tracta d'un sector amb una forta presència de cooperatives agrícoles, que suposen el 40% de les empreses del sector.[12] Per altra banda, és també un sector cada cop més financeritzat, amb una tendència a la concentració de terres i un ús creixent de la mecanització, els biocides i el regadiu. Es tracta d'una estratègia intensiva en capital que desplaça als petits i mitjans agricultors que segueixen mètodes tradicionals respectuosos amb els ecosistemes i el territori. Aquesta tendència està contribuint a orientar la producció d'oli als mercats internacionals. Actualment, el 30% de les empreses del sector estan orientades a l'exportació, que té com a destí la Unió Europea (40%), Llatinoamèrica (17%), Àsia (16%) i els Estats Units (15%). En resum, l'estructura econòmica de l'oli segueix fortament arrelada a les estructures i mètodes tradicionals, però amb una tendència a la industrialització i la integració corporativa.

Vi: Catalunya compta amb 55.000 hectàrees cultivades, 800 cellers (el 8% dels quals són cooperatius), i 8.300 viticultors, que estan especialment concentrats a la província de Tarragona. De forma similar a l'oli, el vi presenta una cadena llarga i diversificada, però alguns cellers capturen gran part de la producció: Codorniu (propietat del grup inversor Carlyle), Freixenet, Raimat, Perelada o Gramona. Codorniu i Freixenet són les dues empreses del sector agroalimentari català que han rebut més ajudes públiques de la Política Agrícola Comuna (PAC) els últims anys. En els últims 10 anys la superfície de vinya ecològica s'ha triplicat i Catalunya s'ha situat al capdavant de la producció ecològica de vi, amb el 55% de les hectàrees en ecològic. La DO Penedès s'ha convertit en la primera denominació d'origen 100% ecològica del món. En resum, el sector del vi manté una forta estructura tradicional on, no obstant això, alguns cellers controlen un important volum de la producció, que avança amb decisió cap a la producció ecològica.

Fruita: A Catalunya es destinen 72.058 hectàrees a la producció de fruita, el 61% de les quals es troben a la província de Lleida i la resta a Tarragona. La producció de fruita s'ha intensificat en els últims 40 anys, concentrant-se en un reduït grup de comarques (Segrià, Terra Alta, Alt Camp, Baix Camp i Tarragonès) i en un grup cada cop més petit d'empreses. Actualment, la producció de fruita a Lleida s'estén sobre 30.000 hectàrees i representa el 45% de tota la producció d'Espanya, sent així la principal regió exportadora de fruita de la Unió Europea. La indústria fructícola, en ser intensiva en l'ús d'aigua, es presta a l'aterratge de fons d'inversió com en el cas de l'olivera. Cada any, entre maig i octubre, 28.000 temporers i temporeres es desplacen a la província per collir fruita. Es tracta de treballadors migrants amb diferents procedències, el 77% dels quals prové de fora de la Unió Europea). Durant la seva estada laboral es troben amb múltiples vulnerabilitats: falta d'accés a l'habitatge i al sistema de salut, racisme i discriminació, i unes dures condicions de treball físic. Aquestes vulneracions han estat denunciades i documentades de forma rigorosa per Fruita amb Justícia Social.[13]

12 Clua, P., et. al. (2023). *Visca la terra. La guia definitiva per cultivar, cuinar, gaudir i conèixer els productes de Catalunya*. Rosa dels Vents.

13 Fruita amb Justícia Social (2024). *Informe anual 2024*. Fruita amb Justícia Social.

Peix: Tot i que el peix segueix sent part integral de la dieta, només el 20% del que es consumeix a Catalunya prové de les costes catalanes. La resta s'importa d'altres països europeus com França i Grècia, i d'aigües de fora de la unió, com Noruega, Irlanda, Turquia, la costa occidental d'Àfrica, Llatinoamèrica o Àsia. El peix capturat a Catalunya és, d'entre els principals productes agroalimentaris, el menys exportat. En els últims anys la pesca, especialment la passiva,[14] ha patit un fort retrocés a Catalunya. En l'última dècada les captures de la pesca activa s'han reduït de les 32.000 tones a prop de 15.600, i les captures d'arts menors s'han reduït de les 3.500 a les 1.800.[15] Paral·lelament, les flotes, llotges i peixateries de barri han patit un important retrocés. En 20 anys Catalunya ha perdut la meitat de les embarcacions pesqueres,[16] i ja només queden 571 embarcacions i 18 llotges. Mentre que les embarcacions d'arts menors representen el 54% de la flota, només capturen el 18% dels ingressos, la resta dels quals són capturats per les flotes més industrialitzades (arrossegament, encerclament, palangre…). Per tant, podem veure com en la pesca es produeix una situació de doble desigualtat: per una part la pesca de gran altura internacional va en detriment de la pesca industrial costanera, i per l'altra aquest segon tipus de pesca va en detriment de la pesca d'arts menors. La Política Pesquera Comuna (PPC) de la Unió Europea estableix les quotes de captura als estats membre, l'esforç pesquer, els períodes de veda, els estrictes requisits pesquers i el suport pressupostari. Totes aquestes regulacions, normatives i sistemes d'incentius, com que no estableix una discriminació clara que contribueixi a reforçar la pesca d'arts menors i , contribueixen a consolidar les desigualtats existents.

En els cinc sectors detallats tenen diferències molt importants pel que fa a la seva estructura econòmica i de mercat, el seu model productiu i la seva ecologia. No obstant això, excloent el sector porcí, podem identificar elements de similitud: **unes estructures en certa manera tradicionals i diversificades que estan cada cop més integrades en models industrials,** controlats per grans empreses o societat financeres, i orientats a l'exportació.

14 La pesca passiva és selectiva i respectuosa amb les espècies i el fons marí, i no requereix grans motors. La pesca activa, per contra, implica un seguiment actiu per tal de realitzar les captures, fa servir mètodes com l'arrossegament o l'encerclament, i té requisits industrials i motoritzats tant pel que fa a la captura, a la navegació i al processament del peix.

15 Institut Català de Recerca per la Governança del Mar. *Evolució econòmica de les captures del sector pesquer a Catalunya 2022-2023*. Institut Català de Recerca per la Governança del Mar.

16 Clua, op. cit.

2.3.2 Caracterització de les àrees productives

Els últims 60 anys **Catalunya ha anat abandonant progressivament el característic mosaic agroforestal i constituint-se com una suma de territoris fragmentats i especialitzats.** El creixement urbà i forestal ha anat en detriment de la superfície agrícola, la qual ha perdut terreny. Actualment, els boscos ocupen el 65% de la superfície de Catalunya, els conreus el 29% i les àrees urbanes el 6%. A la regió metropolitana de Barcelona, des de 1956, la superfície de conreu per capita s'ha reduït per cinc, mentre que la superfície urbana per càpita s'ha duplicat.[17]

Tot això ha anat acompanyat d'una **pèrdua d'interdependències i interfuncionalitats entre paisatges i activitats:** la ramaderia intensiva ha augmentat en detriment de l'extensiva, s'ha perdut el reciclatge dels adobs naturals, ha crescut l'agricultura intensiva orientada a produir pinsos industrials, etc. Els inputs interns han estat cada cop més substituïts per inputs externs. Això ha incrementat el malbaratament alimentari i els problemes vinculats a la gestió de residus, a la recuperació dels nutrients o a la gestió forestal i prevenció d'incendis. Com escriuen Claudio Cattaneo, Joan Marull i Enric Tello, «Els beneficis econòmics de l'especialització pel que fa a l'augment de la productivitat de la mà d'obra i de la terra, especialment en el sector ramader, impliquen costos ambientals significatius en termes d'ineficiència energètica, pèrdua de multifuncionalitat i reducció de la diversificació dels productes».[18] Cal afegir que l'especialització està vinculada a una logística de grans volums, producte estandarditzat i distàncies llargues, que requereix més quilòmetres acumulats per fer portar a la taula una alimentació diversificada.

Els últims 10 anys la Superfície Agrícola Utilitzada (SAU) ha disminuït lleugerament, però la composició de la propietat s'ha alterat de forma notable: les persones jurídiques han augmentat un 28% la seva presència al sector rural,[19] mentre es perdien 4.600 pagesos.[20] En els sectors més industrialitzats com el porcí aquestes tendències es veuen de forma molt accentuada, amb el creixement exponencial de la mida mitjana de les finques, la reducció del nombre d'explotacions i la integració vertical dels ramaders. Les persones assalariades del sector primari representen el 57% de l'ocupació[21] i les dones només són el 15% de les titulars de les explotacions. En resum, al sector primari està marcat per unes fortes desigualtats de classe, gènere i origen.

17 Tello, E., et al. (2020). "The Loss of Landscape Ecological Functionality in the Barcelona Province (1956–2009): Could Land-Use History Involve a Legacy for Current Biodiversity?" Sustainability, vol. 12, n.o 6, marzo de 2020, p. 2238.

18 Tello, op. cit.

19 Observatori agroalimentari, rural i ambiental. Visió analítica de l'agricultura a Catalunya.

20 Ripoll, M. 25 feb 2022. *Catalunya pensa nous models de pagesia per garantir el relleu al camp*. Arrels.

21 Ibar, L. (7 d'abril de 2024). Ni vells ni poc formats: retrat de la pagesia a Catalunya. *Diari Ara*.

El mosaic agroforestal era funcional a la reproducció de les economies rurals, la diversificació de la pagesia i el tancament dels cicles de nutrients. L'especialització i la separació d'àrees productives és funcional a les exportacions i els rendiments del capital. L'ecologia i la classe confluеixen en ambdós models, en direccions oposades per cada cas: el primer model promou la redistribució de riquesa i el reciclatge de nutrients, en el segon concentra la riquesa amb enormes costos mediambientals.

El resultat d'aquesta especialització es mostra en les diverses àrees productives que s'han anat configurant en l'últim mig segle:

» **Horta:** Especialment al litoral i en concret al Parc Agrari del Llobregat i el Maresme.

» **Olivera:** A la província de Tarragona i a l'Alt Empordà.

» **Vinya:** A l'Alt i Baix Penedès, al Garraf, a l'Alt Camp i al Priorat.

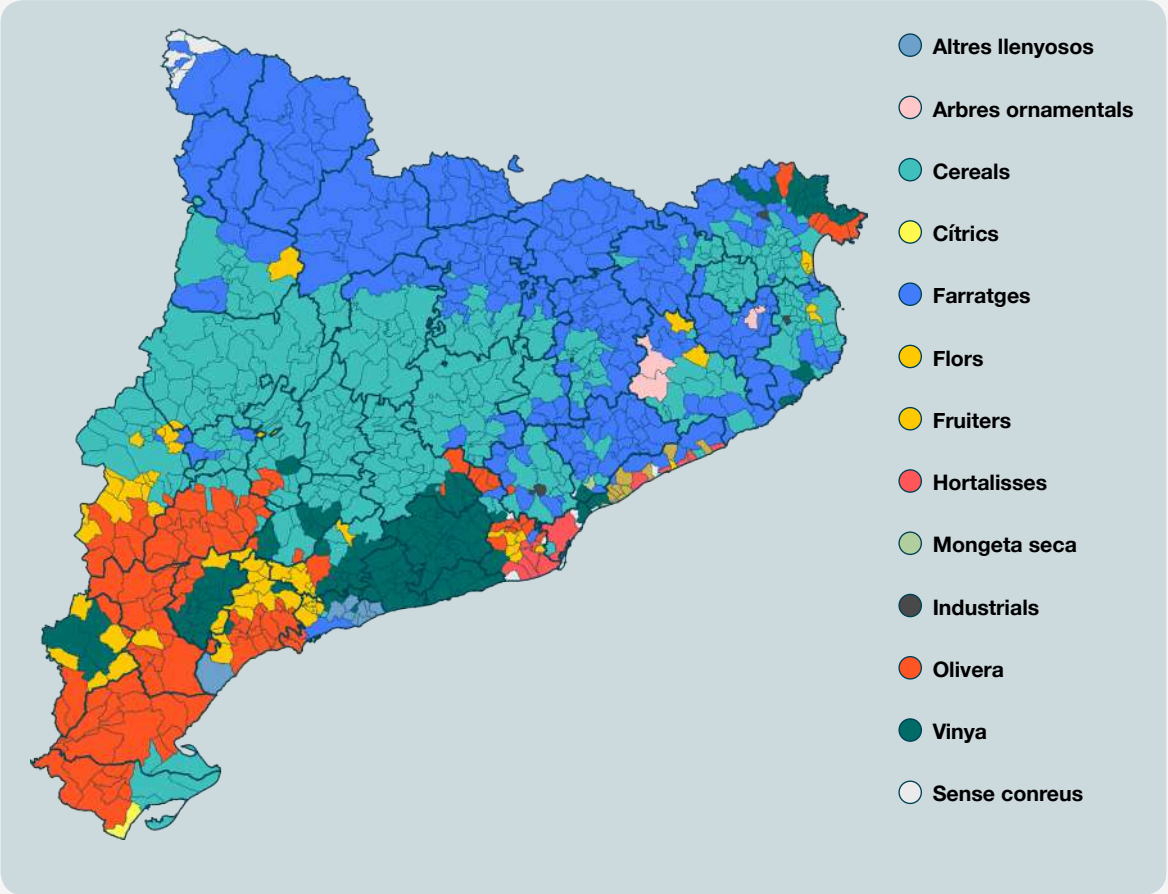
» **Carn:** La indústria porcina i les seves infraestructures (macrogranges, macroescroxadors i plantes d'especejament) se situen al llarg de l'eix transversal, de la franja d'Aragó a l'Alta Empordà.

» **Cereals i farratges:** La producció de cereals se situa especialment a Ponent, la Catalunya central i la província de Girona, mentre que els cultius directament farratgers es desenvolupen al Prepirineu i Pirineu, en zones de mitja muntanya. El Port de Barcelona és la principal porta d'entrada de soja orientada a la producció de pinsos, que es fabriquen en indústries que es concentren en el triangle entre Barcelona - Tarragona - Lleida.

» **Fruita:** La producció s'ubica especialment en cinc comarques: Segrià, Terra Alta, Alt Camp, Baix Camp i Tarragonès.

El mosaic agroforestal era funcional a la reproducció de les economies rurals, la diversificació de la pagesia i el tancament dels cicles de nutrients. L'especialització i la separació d'àrees productives és funcional a les exportacions i els rendiments del capital.

Mapa 1. Principal conreu de cada municipi

Font: Estadístiques definitives de conreus del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

Aquest mapa[22] mostra la geografia de l'especialització productiva, **fruit de decisions polítiques i inversions privades, que ha implicat el pas d'un paisatge mosaic diversificat a un paisatge amb blocs homogenis.** Aquests blocs s'expressen amb especial contundència en algunes regions i comarques com Osona i la Noguera, on gairebé la tota la producció és porcina.

Enfront d'aquesta creixent especialització cal mencionar que **Catalunya conté nou espais agraris que tenen un paper clau en la diversificació productiva:** el Parc Agrari del Baix Llobregat, el Parc Agrari de Sabadell, l'Espai Rural de Gallecs, l'Espai Agrari de Palou, el Parc Rural del Montserrat, l'Espai Agrari de la Baixa Tordera, el Parc Agrari de la Conca d'Òdena, l'Espai Agrari Cinc Sènies-Mata-Valldeix, i el Parc Rural del Prepirineu català. Actualment, aquests espais representen una superfície total d'unes 105.000 hectàrees, i aglutinen més de seixanta ajuntaments que treballen de manera coordinada i consensuada amb la pagesia per gestionar-los.

Hem vist com l'especialització productiva defineix una geografia cada cop més fragmentada i desigual. Aquesta mateixa tendència s'expressa en la baula de la distribució, com veurem a continuació.

22 En aquest enllaç es pot consultar una versió interactiva del Mapa 1: https://idrabcn.com/publicacio/camp-taula

2.4 Distribució majorista

2.4.1 Els centres de distribució públics

El 1966 es constitueix Mercados Centrales de Abastecimiento, S.A. (Mercasa), a partir de la qual es despleguen mercats majoristes a totes les capitals de comunitat autònoma d'Espanya. La constitució de Mercasa és resultat del Plan Nacional de Estabilización Económica (PNEE), que tenia per objectiu superar l'autarquia de la primera etapa del franquisme, liberalitzant i estabilitzant l'economia. En el sector de l'alimentació, el PNEE buscava industrialitzar l'agricultura i dotar de regularitat i sistematització a l'oferta alimentària. A través de Mercasa, a Catalunya es constitueix la societat anònima mercantil Mercados de Abastecimientos de Barcelona SA (Mercabarna).

Mercabarna es consolida a partir de la concentració de mercats que estaven distribuïts a la ciutat de Barcelona i a la seva àrea metropolitana.

- El 1971 s'instal·la el Mercat Central de Fruites i Hortalisses, que fins aleshores estava ubicat al Mercat del Born de Barcelona.
- El 1979 s'instal·la l'Escorxador de Barcelona, que estava situat a l'actual parc de Joan Miró.
- El 1983 s'hi trasllada el Mercat Central del Peix, que fins aleshores operava al carrer de Wellington, al costat del parc de la Ciutadella.
- El 1984 es desplaça a Mercabarna el Mercat Central de la Flor, que desenvolupava la seva activitat al carrer Lleida, on avui hi ha el Teatre Lliure.
- El 1989 s'hi integra el Mercat de Fruites de l'Hospitalet de Llobregat.

Actualment, Mercabarna ocupa 107 hectàrees, té un volum de negoci de prop de 30 M€ i uns beneficis d'11 M€. Disposa d'un recinte de 103 hectàrees a la Zona Franca de Barcelona i de 4,5 hectàrees més al costat de l'aeroport d'aquesta ciutat, on està situat Mercabarna-flor. A través d'aquestes instal·lacions comercialitza 2,3 milions de tones de fruita i hortalisses, 200.000 tones de peix i marisc, 32.000 tones de carn i 6,5 milions d'unitats de flors i plantes.

Tots els accionistes de Mercabarna són entitats públiques. El 50,7% de les accions corresponen a Barcelona de Serveis Municipals, S.A., Mercasa n'ostenta el 36,7%, l'Ajuntament de Barcelona el 7,16%, l'Empresa de Promoció i Localització Industrial de Catalunya, SA (Avançsa) el 5%, i el 0,36% és autocartera.

La ubicació estratègica del mercat majorista ha estat clau per inserir la infraestructura en el sistema alimentari globalitzat, un fenomen que s'ha produït especialment a partir de la incorporació d'Espanya a la Unió Europea l'any 1986. Des d'aleshores la tipologia de venedors ha viscut canvis significatius, amb un augment de les importacions i un declivi del percentatge de producte provinent de Catalunya (**Taula 3**).

Taula 1. **Percentatges de procedència dels productes a Mercabarna per anys**

	1988	1994	2005	2010	2015	2020	2023
Catalunya	53%	21%	16%	17%	19%	13%	15%
Resta d'Espanya	39%	62%	44%	48%	55%	56%	58%
Importació	8%	17%	40%	35%	26%	31%	28%

Font: Llibres estadístics de Mercabarna (2023) i Ros i Saqués, J. (2022: 52-59)

Alhora, les tipologies de compradors també s'han transformat. Per una banda, s'ha produït un fort declivi dels Mercats Municipals, un increment exponencial dels supermercats i un creixement de les exportacions. Avui Mercabarna importa el 34% dels productes i n'exporta un 36% (**Taula 4**).

Taula 2. **Percentatges i tipologia de compradors de Mercabarna, entre 1971-2021**

	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2021
Mercats municipals	70 %	55 %	30 %	15 %	12 %
Botigues carrer / autoservei	12 %	7 %	20 %	27 %	22 %
Majoristes d'origen / ambulant	10 %	10 %	9 %	8 %	9 %
Supermercats / grans superfícies	4 %	20 %	26 %	23 %	20 %
Horeca (hosteleria/restauració/ càtering)	4 %	8 %	10 %	12 %	15 %
Exportació	0 %	0 %	5 %	15 %	22 %

Font: Ros i Saqués, 2022.

A Mercabarna operen unes 600 empreses, de PIME a grans corporacions transnacionals, amb una facturació total anual de 5.500 milions d'euros. Entre aquestes empreses hi trobem 37 societats mercantils privades que facturen més de 5 milions d'euros a l'any. Una part important d'aquestes empreses operen a la ZAC, destinada a activitats com el processament d'aliments (la manipulació, maduració, elaboració, envasat i conservació). Hi destaquen les empreses del sector pesquer, que requereix sistemes de refrigeració i d'elaboració, i empreses del sector de la fruita, que està fortament internacionalitzat.

Els últims anys Mercabarna ha desenvolupat iniciatives rellevants per promoure el producte ecològic i de proximitat, amb el desenvolupament del Biomarket o la incorporació de Terra Pagesa (amb petits i mitjans productors associats a la Unió de Pagesos) o l'espai De Proximitat, per petits productors locals. Aquestes iniciatives s'explicaran amb més detall a l'apartat «2.7. La distribució agroecològica».

Mercabarna és sens dubte el principal centre majorista de Catalunya i del sud d'Europa, amb un abast de 10 milions de persones que viuen, en primer lloc, a la regió metropolitana, a la resta de Catalunya i a altres països europeus. No obstant això, **Catalunya compta amb la presència d'altres mercats majoristes: Mercavallès, Mercagirona, i el Mercat del Camp a Reus.** Aquests tres mercats es proveeixen en part de producte de la seva àrea d'influència, però continuen sent dependents de Mercabarna per l'adquisició de producte en grans quantitats i preus reduïts.

Al Vallès Occidental, la funció majorista s'articula a través de Mercavallès, creat el 1972 al marge de la xarxa de Mercasa. Es tracta d'un mercat impulsat pels ajuntaments de Terrassa i Sabadell i gestionat pel Consell Comarcal del Vallès Occidental. Ubicat entre aquestes dues ciutats, Mercavallès cobreix la demanda de dos grans nuclis urbans que sumen mig milió d'habitants, arribant a una àrea més àmplia de fins a 1,5 milions.[23]

El 1984 l'Ajuntament de Girona i els majoristes alimentaris impulsen la construcció de la nau de Mercagirona sobre sòl públic, situada al sud de la ciutat. Actualment, la infraestructura és gestionada per l'Associació d'Empresaris Majoristes de Fruites i Verdures de Mercagirona i ocupa una àrea de 22.909 m².[24]

El Mercat del Camp, situat entre Tarragona i Reus, es va inaugurar el 1987 amb l'objectiu de proveir d'aliments frescos a aquestes dues ciutats. Des del 2005 és gestionat per AMERSAM, l'empresa pública d'aparcaments, serveis municipals i mercats de Reus. El 2012 el centre majorista inaugura el seu *cash-and-carry*, autoservei majorista orientat a la restauració, gestionat per l'empresa privada Komkal.

Finalment, cal mencionar Mercolleida que, tot i no operar directament el producte estableix el preu majorista del porc i, per tant, té també un paper clau en definir el preu de la carn, i per extensió dels farratges, a Europa. La institució va ser creada el 1972 fruit d'un acord entre diverses cambres de comerç, organitzacions agràries i La Caixa, i avui està participada per l'Ajuntament de Lleida (80% de les accions) i la Generalitat. Actualment, funciona com un espai de negociació entre els grans criadors i escorxadors de carn com a Vall Companys, BonÀrea, Noel o Costa Brava Foods.

23 El seu producte prové principalment del Vallès Oriental, el Vallès Occidental, el Maresme i també de Mercabarna. Les seves dimensions són molt més reduïdes que les de la infraestructura de Mercasa, amb una sola nau i 1 hectàrea de terreny (en comparació amb les 107 hectàrees de Mercabarna).

24 Fava, N., Carrasco, M. (2023). *Els mercats no sedentaris a la província de Girona. Una oportunitat per la transició alimentària?* PECT Girona.

2.4.2 Les plataformes logístiques privades

La difusió dels supermercats a Espanya ha tingut tres moments de difusió que abordem amb detall a l'apartat «2.5.2. Concentració empresarial i configuració dels entorns alimentaris». Actualment, només sis cadenes de supermercats controlen el 56% de la quota de mercat, una alta concentració empresarial que opera gràcies a una gran concentració logística. Per fer possible això **els supermercats requereixen les seves pròpies centrals de compra privades: mercats majoristes fets a la seva mesura, que els permeten gestionar directament preus i proveïdors.** Aquesta independència respecte a la distribució majorista pública els possibilita una major autonomia, desvinculant-los, en certa manera, dels criteris de sostenibilitat, transparència i governança pública que regeixen Mercabarna. També els permet construir estratègies empresarials que no depenen de la ubicació geogràfica del mercat majorista públic ni de les decisions polítiques respecte a la planificació de la distribució alimentària.

Aquesta dualitat entre la distribució majorista pública i la privada s'accentua a l'hora de fer efectives mesures de promoció de la sostenibilitat i la transparència, reduir el malbaratament o incrementar el producte local i ecològic. L'absència de normes estrictes vinculades a inspeccions i sancions i el fet que els operadors privats estiguin menys fiscalitzats, els atorga independència i avantatge competitiva respecte al públic. Alhora, aquest avantatge competitiu força als operadors públics com Mercabarna a rebaixar les seves condicions i exigències a les empreses que hi operen, per tal de retenir-les. En resum, **es tracta d'infraestructures privades independents de Mercabarna, però que a efectes pràctics marquen el pas d'allò públic** a l'hora d'instaurar dinàmiques competitives i de mercat per resultar atractiu als seus clients.

Actualment, el 45% dels 385 grans operadores detallistes a Espanya operen també com a majoristes, principalment pels seus punts de venda però també per a tercers. Les centrals de compra de les sis principals cadenes de supermercats estan concentrades principalment a l'àrea metropolitana de Barcelona, i en concret a la Zona Franca. No obstant, algunes empreses també han optat per tenir les seves centrals lluny de la capital, per raons de formació històrica de l'empresa o de preu del sòl (**Mapa 2**).

- Mercadona opera a través de la Colmena a la Zona Franca i del Bloc Logístic d'Arbrera i de Sant Sadurní d'Anoia.

- Bon Preu té la seva seu logística a les Masies de Voltregà (Osona). També estan construint un centre logístic de 100.000 m² a Montblanc i un a Parets del Vallès, amb la intenció d'estendre's al barcelonès i tarragonès.

- Carrefour té dues naus logístiques a Zal Port (el Prat), Carrefour Plataforma Barcelona (FOOD), de 45.000 m² inaugurada el 2009, i Plataforma Logística Carrefour Fresco, una nau de 18.200 m² inaugurada el 2017, l'especialitzada en fred i que va rebre una inversió de 12 milions d'euros per part de l'empresa publicoprivada CILSA per posar-se en marxa.

Mapa 2. Ubicació de les plataformes logístiques de les principals cadenes de supermercats de Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació pública oferida per les mateixes empreses.

» **Lidl** té centrals de compres a Montcada i Reixac, Martorell (amb una inversió de 140 milions d'euros, la inversió logística més elevada de l'empresa a Espanya), i Constantí (Tarragona).

» **Consum** té la seva plataforma logística a Zal Port (el Prat) i preveu invertir 200 milions d'euros per obrir un centre logístic de 100.000 m² a Montcada i Reixac que permetrà obrir 60 nous supermercats Consum i Charter.

» **BonÀrea** té el seu complex industrial-logístic a Guissona (Segarra), una àrea de 180.000 m² que inclou tots els elements del seu model d'integració vertical: fàbrica de pinso, escorxador, supermercat, restaurant i gasolinera.

Aquesta estructura dual de la distribució majorista determina la morfologia de la distribució al detall.

2.5 Distribució al detall

2.5.1 La trama de supermercats, mercats i botigues

La trama urbana de les ciutats i pobles mediterranis és densa i compacta, amb abundància de carrers estrets i petites places que funcionen com a nodes d'articulació. Amb el desenvolupament urbà aquesta trama s'ha superposat o integrat en un palimpsest d'altres trames, com la dels blocs d'habitatges periurbans, una trama densa però no compacta. Al llarg de la història, a Catalunya, la trama densa i compacta ha facilitat l'articulació d'una distribució alimentària de proximitat, amb la presència de mercats en les places i una abundància de petits comerços als quals es pot arribar a peu de forma senzilla. **Fins a mitjans del segle XIX la distribució al detall es realitzava principalment a partir de mercats de pagès i venda informal realitzada per venedors ambulants i espais de venda artesanals.** És aleshores quan es produeix un canvi d'orientació política, centrat a governar el creixement demogràfic i controlar les possibles les conseqüències socials que en poguessin derivar. Aquest canvi comporta la instauració de polítiques higienistes, de planificació i regularització dels usos de l'espai públic i de les infraestructures alimentàries, que comporta la transformació dels mercats informals en mercats públics.

A Barcelona, el 1840 s'inaugura el Mercat de la Boqueria, centralitzant en un espai de venda resguardat els mercats ambulants que durant segles s'havien distribuït al llarg de la Rambla. A finals del segle XIX es van inaugurar també els mercats de Santa Caterina, Sant Antoni, Sants, Concepció, Llibertat, Abaceria Central, Avenir (actualment Ninot) i Clot. Aquests primers mercats municipals operaven com a punts de venda majorista i al detall. A principis del segle XX el principal encara era la Boqueria, que suposava el 40% de les vendes de tots els mercats de la ciutat.[25] **Abans de 1940 a Barcelona ja hi havia 15 mercats municipals, i en les següents tres dècades se'n construeixen 21 més.[26]**

A les altres tres capitals de província es va produir el mateix procés de centralització dels mercats ambulants en un sol mercat públic. El 1915 s'inaugura el Mercat Central a Tarragona, el 1920 s'inaugura el Mercat del Pla a Lleida, i el 1944, després de moltes dificultats, s'inaugura el Mercat del Lleó a Girona. Mentrestant, als pobles de Catalunya s'hi segueix desenvolupant la venda informal a través de mercats artesanals.

A partir de la segona meitat del segle XX es produeix un altre canvi d'orientació política, també impulsat per una voluntat de govern de la població en un context de canvi demogràfic. **El 1959 Alberto Ullastres, Ministre de Comerç, aprova el Plan Nacional de Estabilización Económica (PNEE), Espanya entra a l'FMI i a l'Organització Europea per la Cooperació Econòmica,** que en aquell moment tenia per objectiu desplegar el Pla Marshall per frenar la influència del bloc soviètic a Europa. El PNEE va comportar un enorme creixement demogràfic i econòmic de l'àrea metropolitana de Barcelona i un procés accelerat d'industrialització i urbanització. En el terreny de

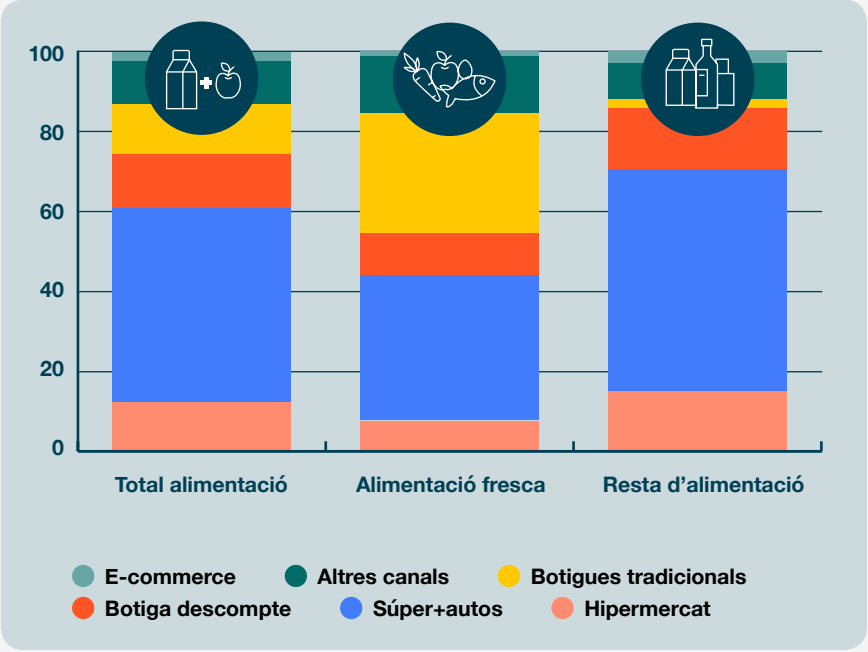
25 Planas, J., Renom, M., Tello, E. (2025). *La petjada alimentària de Barcelona*. Pagès Editors.

26 Planas, J., Renom, M., Tello, E., op. cit.

l'alimentació va suposar una pressió més elevada per centralitzar, estandarditzar i racionalitzar la cadena de subministrament, incrementant el volum, la regularitat i estabilitat de preus. El pla va generar dos grans canvis en la distribució alimentària.

El primer va ser la constitució, el 1966, de l'empresa pública Mercasa, el 1967, de la societat anònima mercantil Mercados de Abastecimientos de Barcelona SA (Mercabarna). També es desenvolupen la resta de mercats majoristes a les diverses capitals de cada comunitat autònoma. El segon va ser **l'impuls d'un nou tipus d'establiment: els autoserveis, petites botigues precursores dels actuals supermercats.** Aquest tipus de comerç va tenir una entrada tardana a Espanya pel context d'autocràcia. El 1959 n'hi havia només una dotzena a tot Espanya, actualment els autoconsums i supermercats sumen 25.585 establiments, amb una densitat comercial d'un per cada 1.900 habitants. A Catalunya **el 97% de la població de Catalunya viu a prop d'un supermercat, que representen el 75% de les vendes alimentàries** (**figura 4**).[27] El 69% dels supermercats es concentren a la província de Barcelona, i més concretament a l'àrea metropolitana i al litoral català. Si superposem la trama de supermercats i la densitat de població obtenim un mapa gairebé idèntic.

Figura 4. **Canals de compra alimentària a Espanya segons el tipus d'alimentació**

Font: Memòria de l'Observatori de la Cadena Alimentària 2023.

27 ASEDAS. (2025). *Informe de la distribución alimentaria de proximidad en España*. ASEDAS.

Aquest palimpsest de models de distribució alimentària, desenvolupats en diversos moments històrics, ha conformat una trama mixta. Aquesta trama inclou prop de 30.000 establiments d'oferta alimentària a tot el territori català.[28] No obstant això, **els operadors privats tendeixen a ocupar cada cop més aquesta trama, desplaçant als canals tradicionals: els mercats de pagès, els mercats municipals i les botigues de barri.** Això té implicacions que transcendeixen l'estricta distribució alimentària. Com escriu Sònia Callau, «s'ha substituït la relació que s'havia establert entre productor-botiguer-consumidor als mercats de pagès, les botigues especialitzades, les cooperatives o grups de consum, a favor d'un model despersonalitzat de compra de producte alimentari. La desconnexió entre els paisatges agraris i els espais urbans immediats ja no es tradueix només en una segregació física entre ambdós tipus de territoris, sinó també en una nul·la participació de la producció agrària local en les estructures d'organització, relació i proveïment alimentari als i amb els pobles i ciutats».[29]

Com veurem a continuació, això ha estat lligat a una **creixent concentració logística i corporativa que ha contribuït a generar uns entorns alimentaris cada cop més desiguals i una distribució alimentària cada cop menys saludable.**

2.5.2 Concentració empresarial i configuració dels entorns alimentaris

La concentració empresarial en el sector de la distribució té dos moments destacables. El primer és el mandat del ministre de comerç franquista Alberto Ullastres, entre 1957 i 1965, durant el qual es desplega l'anomenada **«Operación Supermercado», amb la que Ullastres buscava transportar el model estatunidenc de supermercat al context espanyol.** El 1957 s'inaugura el Mercat de Barceló a Madrid, un model de supermercat públic que ràpidament s'estén a altres ciutats com San Sebastián, Bilbao, Zaragoza, Gijón i La Coruña, i que assenta les bases de l'eclosió dels supermercats privats. **Al llarg dels anys 50 i 60, en coalició amb el règim franquista, van néixer i desenvolupar-se les principals cadenes de supermercat espanyoles:** el 1952 José Luis Ballvé funda Campofrío, el 1959 neix la Cooperativa Avícola de Guissona (bonÀrea), el mateix any les famílies Carbó, Prat i Botet, propietaris d'ultramarins a Barcelona, obren el primer Caprabo, i el 1960 Francisco Roig funda Cárnicas Roig, el germen de Mercadona.

El segon moment de consolidació dels supermercats és a finals dels anys 80, un cop acabat franquisme i amb la incorporació d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea. Entre mitjans dels anys 80 i mitjans dels 90 en nombre de supermercats a Espanya es multiplica per quatre, passant de prop de 250 a 1.000.[30] En els mateixos anys, el percentatge de vendes en aquests establiments augmenta 10 punts percentuals, del 25% al 35%.

Actualment, a Catalunya, els sis operadors més grans controlen el 56% del mercat: només Mercadona controla el 24 % de la quota de mercat. A continuació se situen Bon Preu–Esclat (9 %), Carrefour (7%), Lidl (7

28 Institut d'Estadística de Catalunya. Establiments.

29 Planas, J., Renom, M., Tello, E., op. cit.

30 Maixé-Altes, J. (2009). La modernización de la distribución alimentaria en España, 1947-1995. Revista de Historia Industrial, no. 41, pp. 125-60

%), Consum (5 %) i bonÀrea (4 %).[31] **La consolidació dels supermercats contribueix a generar una oferta alimentària cada cop més uniforme**, on la diversitat comercial i de productes es veu substituïda per un únic tipus d'establiment on es troben el mateix tipus de productes. Susan George ho va definir com *pseudo-varietat comercial*. **Aquesta uniformització va en detriment del consum d'aliments saludables i sostenibles,** a conseqüència del predomini de productes ultraprocessats i insalubres a baix cost que omplen els lineals, així com d'un sobreconsum de carn. Finalment, la reducció de la diversitat comercial afavoreix la consolidació d'oligopolis comercials que extreuen **rendes de posició i de monopoli, eliminant la competitivitat a través dels preus i afavorint fenòmens com la** inflació de venedors**.**[32] Aquesta concentració en la distribució al detall, doncs, es tradueix en un consum alimentari multiplicador de les desigualtats.

2.6 El consum alimentari

2.6.1 Entorns alimentaris i desigualtats

Les persones no ens movem ni adquirim aliments en un espai abstracte sinó en un entorn construït. **La forma com està construït aquest espai marca els nostres hàbits de compra i de consum, i per tant les nostres dietes i salut. Aquest entorn construït no és equilibrat sinó que està creuat per formes de desigualtat que configuren diversos entorns alimentaris.**

Per entendre la configuració dels entorns alimentaris **cal tenir en compte tant la proximitat com la densitat d'establiments d'oferta alimentària.** La proximitat fa referència a la distància mínima respecte als establiments, mentre que l'indicador de densitat mostra el nombre d'establiments en una àrea determinada.[33] Aquesta diferenciació és important per entendre que **no n'hi ha prou amb garantir l'accés a oferta alimentària saludable i sostenible si l'entorn urbà està saturat d'oferta insalubre i insostenible.** A partir d'aquests dos indicadors es poden definir quatre tipus d'entorns alimentaris:[34]

- **Deserts alimentaris:** Zones amb quatre o menys establiments d'aliments frescos i saludables en un radi de 400 metres, on almenys el 30% de la població viu sota el llindar de pobresa.
- **Pantans alimentaris:** Zones amb quatre o més establiments d'aliments poc saludables en un radi de 400 metres.
- **Oasis alimentaris:** Zones amb més de quatre establiments de productes ecològics en un radi de 400 metres

31 PIMEC. (2025). *Sector de supermercats*. Fitxa Sectorial 5/2025. PIMEC.

32 El concepte de "inflació de venedors" prové de Weber, I. M., & Wasner, E. (2023). "Sellers' inflation, profits and conflict: Why can large firms hike prices in an emergency?" Review of Keynesian Economics, 11(2), 183–213.

33 Domene, E., Garcia, X., Garcia, M. (2019). *Integració de la pobresa alimentària en l'anàlisi del sistema agroalimentari metropolità. Els entorns alimentaris locals a l'àrea metropolitana de Barcelona*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Institut Metròpoli.

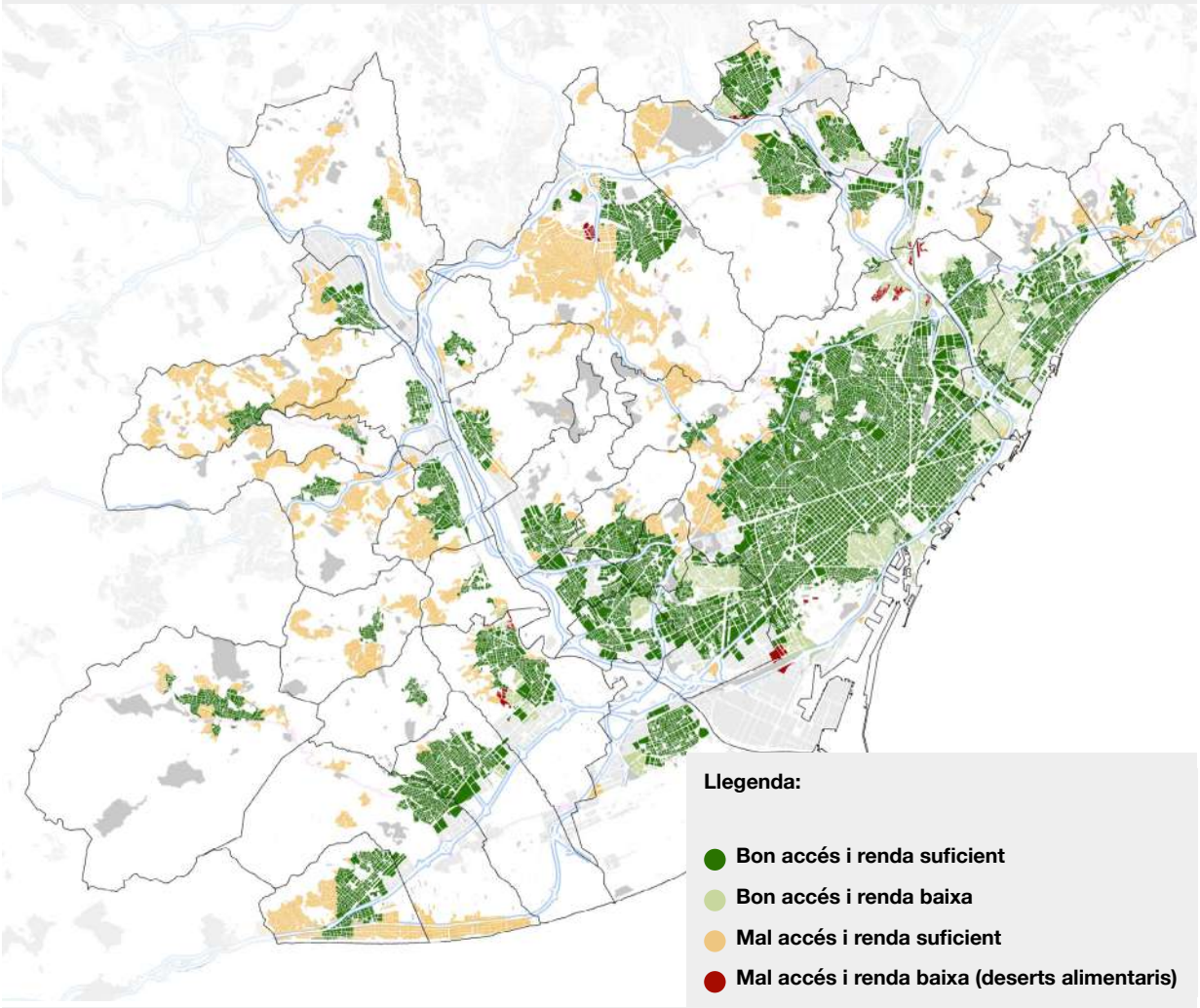
34 Institut Metròpoli (2025). *Actualització de la cartografia i caracterització dels entorns alimentaris locals en l'àmbit de l'AMB*. Institut Metròpoli.

» **Miratges alimentaris:** Zones amb més de quatre establiments de productes ecològics en un radi de 400 metres i amb un 30% o més de la població sota el llindar de pobresa.

Aquests quatre entorns alimentaris generen una matriu que, lluny de ser homogènia, reforça les desigualtats socials existents. Això s'accentua especialment en grans entorns urbans com és l'àrea metropolitana de Barcelona. El 0,30% de la població metropolitana viu en deserts alimentaris, que estan concentrats especialment en quatre barris: Vallbona (100%), Torre Baró (69%), Baró de Viver (51%) i la Mina (30%). El 9,11% de la població viu en pantans alimentaris, situats especialment al districte de Nou Barris a Barcelona, a l'Hospitalet, Badalona, Montcada i Reixac i Santa Coloma de Gramanet. Finalment, un 7,63% viu en miratges alimentaris, situats a les mateixes àrees que els pantans i sumant-hi el districte de Ciutat Vella, a Barcelona.

Al **Mapa 3** es poden veure les desigualtats en l'accés a l'alimentació saludable a l'àrea metropolitana, en funció de l'oferta i el nivell de renda.

Mapa 3. Accés a l'oferta alimentària saludable (establiments amb fruites i verdures) a l'àrea metropolitana de Barcelona

Font: Domene, E., Calvet Mir, L., Andreu, M., Coll, F., Càtedra, J., Ruiz, N., & Machado, L. (2025). Entorns alimentaris, salut i desigualtat a la Regió Metropolitana de Barcelona. Barcelona: Institut Metròpoli.

2.6.2 Oferta, assequibilitat i temps

A l'apartat anterior hem vist com es configuren els diversos entorns alimentaris en funció de l'oferta alimentària, però aquesta no és l'única variable a l'hora de determinar els hàbits de consum alimentari. Hi ha dos elements més que tenen un paper clau. **El primer és l'assequibilitat, la capacitat econòmica d'adquirir certs aliments, que òbviament suposa un límit material molt clar a l'hora de determinar els hàbits de consum. El segon és el temps disponible per tot allò que té a veure amb l'alimentació:** planificar la compra, efectuar-la, disposar els aliments a la cuina i la nevera, cuinar i elaborar, menjar, netejar i gestionar residus. Tots aquests elements impacten en els hàbits alimentaris, especialment en un **context de fortes desigualtats de gènere pel que fa a la distribució de les tasques reproductives,** així com de jornades laborals llargues a centres de treball sovint allunyats de la llar.

Assequibilitat: La inflació alimentària dels últims sis anys,[35] situada en un augment general del cost de la vida, ha comportat problemes assequibilitat per a moltes famílies. Des del 2020 els preus dels aliments han augmentat un 34% a Espanya, amb augments especialment accentuats en alguns productes bàsics com l'oli, la llet o els ous. Al conjunt de Catalunya l'alimentació suposa un 16% de la despesa familiar, mentre que l'habitatge representa el 30% de la despesa.[36] Les llars catalanes gasten cada mes 475 € en alimentació. A l'àrea metropolitana de Barcelona aquests percentatges s'accentuen, i l'alimentació representa el 23% de la despesa familiar i l'habitatge el 34%. Com es pot suposar, hi ha un *trade-off* entre la despesa en habitatge i la resta de despeses. Això implica una correlació directa entre l'elevat preu dels lloguers o la necessitat de retornar préstecs hipotecaris, i uns pitjors hàbits alimentaris. Com estableix l'*Informe Social de Catalunya 2025*, «Entre les llars dels decils de renda més baixos, gairebé un 30 % ha registrat endarreriments en el pagament del lloguer o la hipoteca l'últim any. Aquesta pressió econòmica es tradueix en retallades generalitzades del consum: el 45,7 % de la població ha reduït despeses en subministraments bàsics, el 40 % en alimentació i prop del 40 % ha renunciat a alguna despesa de salut».[37]

Temps: A més del factor econòmic, l'accés als canals alimentaris està fortament condicionat per la disponibilitat de temps. Les jornades laborals llargues o irregulars (com és el cas de l'hostaleria), els treballs precaris, les cures no remunerades i els desplaçaments quotidians extensos limiten la capacitat de les llars per accedir a canals alternatius al supermercat, com els mercats municipals, el petit comerç especialitzat o la compra directa a productors. El clivatge de gènere és flagrant. Segons l'*Enquesta d'usos del temps de 2024*, les dones dediquen el doble de temps que els homes a cuinar, rentar plats i cuidar els infants o altres adults dependents;[38] el triple de temps a netejar la casa i el quàdruple de temps a rentar roba. Un de cada quatre homes no dedica ni una hora a la setmana a les tasques de la llar. La desigualtat en les tasques reproductives s'incrementa amb la presència de menors a casa,

35 IDRA (2025). *Per què puja la cistella de la compra? El paper de l'oligopoli alimentari i propostes per un canvi de model*. IDRA.

36 Institut d'Estadística de Catalunya. Despesa mitjana per llar i persona. Per grups de despesa.

37 Departament de Drets Socials i Inclusió. (2026). *Informe Social de Catalunya 2025*. Generalitat de Catalunya.

38 Institut d'Estadística de Catalunya. Distribució temporal de les activitats diàries detallades de la llar, la família i de voluntariat. Per sexe.

reduint encara més la dedicació total de la unitat familiar a cuinar i preparar aliments. Les desigualtats pel que fa a la disponibilitat de temps també tenen un clivatge geogràfic i de classe. Qui viu i treballa a Barcelona dedica 3,4 hores setmanals als desplaçaments laborals, però qui entra a treballar cada dia a la capital destina gairebé 8 h setmanals a anar i tornar de la feina.[39] Es tracta d'una jornada laboral sencera que es resta de la dedicació a altres tasques com és la compra alimentària i l'elaboració de menjar. A més, el projecte *PANIS (Pobreza Nutricional y de Salud en Barcelona)*[40] mostra que el consum d'aliments saludables empitjora notablement quan hi ha menors a casa. Els factors són múltiples: augmenta la despesa familiar per alimentació, es diposita en les escoles la funció de proveir àpats saludables als infants i, finalment, la càrrega reproductiva per les dones augmenta i el temps per comprar i cuinar aliments de qualitat es redueix. Tenint en compte que la pobresa infantil arriba al 37% a Catalunya[41] ens podem fer una idea de les males condicions alimentàries de més de mig milió de menors, i podem entendre que el 33% tinguin obesitat o sobrepès.[42] Això no és culpa dels progenitors sinó d'un model social i alimentari que no situa en el centre l'alimentació saludable i assequible.

Totes aquestes desigualtats de gènere i classe es tradueixen en limitacions financeres, temporals, i logístiques que reforcen el paper dels supermercats com a canal central, no per preferència, sinó per la seva accessibilitat, horaris, concentració d'oferta en un sol espai i preus artificialment abaratits. Com hem vist al punt «2.5. Distribució al detall», aquests elements estructurals han contribuït a concentrar el poder en les grans cadenes de supermercats.

2.6.3 La restauració col·lectiva i el canal HORECA

Una part important del consum alimentari es realitza diàriament a través de la restauració col·lectiva i del canal HORECA, dues formes de restauració fora de la llar, una d'àmbit fonamentalment públic i l'altre privat.

Pel que fa al primer element, cal tenir en compte els principals espais col·lectius d'aprovisionament alimentari: escoles, menjadors socials, hospitals i centres penitenciaris. Catalunya té 3.933 centres educatius d'educació infantil i primària, 2.733 dels quals són públics[43] amb 711.647 alumnes.[44] Si sumem l'educació secundària, especial i universitària, tenim un total d'1.703.220 alumnes. En l'escola primària el 54% dels alumnes menja a l'escola, la qual cosa suposa més de 200.000 àpats diaris en aquest segment educatiu. A Catalunya entre un 50% i un 60% dels menjadors escolars són gestionats

39 UGT (2025). *La jornada laboral oculta: el temps de desplaçament a la feina*. UGT.

40 Gamboa, G., Vidensky, L., Domene, E., Andreu, M., Moragues-Faus, A., Rizo, A., & Urani, V. (2025). *Pobreza nutricional y de salud en Barcelona (PANIS)*. ICTA / Institut Metròpoli / Universitat de Barcelona / UpSocial.

41 Save the Children (2026). *Enquesta de Condicions de Vida: Save the Children alerta que la pobresa infantil a Catalunya continua creixent fins al 36,5,% afectant gairebé mig milió d'infants.* Save the Children.

42 Institut d'Estadística de Catalunya. *Fam zero 2.2.2 Prevalença de la malnutrició (pes per a l'alçada, desviació típica > +2 o < -2 de la mitjana dels patrons de creixement infantil de l'OMS) entre els nens menors de 5 anys, desglossada per tipus (pes insuficient i sobrepès).*

43 Institut d'Estadística de Catalunya.Educació infantil i primària. Centres i professors. Per titularitat del centre. Comarques i Aran.

44 Institut d'Estadística de Catalunya. Alumnes i professors. Per nivells educatius.

per petites i mitjanes empreses, el 30% per entitats del tercer sector i la resta (entre el 10 i el 20%), grans empreses. Per altra banda, Catalunya té 15 centres penitenciaris amb 8.594 reclusos, i 65 hospitals integrats a la Xarxa d'Hospitals d'Utilització Pública (XHUP) amb un total de 34.400 places de llit. El territori català també compta amb 10.519 places públiques de residència per a gent gran.[45] Finalment, Barcelona té 17 menjadors socials per a tots els districtes, que ofereixen 1.540 places diàries. És un servei que es replica a diverses ciutats i municipis de Catalunya.

Pel seu elevat volum, els àpats escolars tenen un paper fonamental en la restauració col·lectiva, especialment si considerem el públic al qual va dirigit aquest servei. No obstant això, caldria una política integral de restauració pública que fes possible ampliar aquest servei i universalitzar-lo a través d'una alimentació de qualitat, saludable i sostenible.

Amb relació al canal HORECA, a Catalunya hi ha 19.470 restaurants i establiments de consum alimentari,[46] i 3.182 hotels amb 331.853 places.[47] No tots aquests hotels ofereixen servei de restauració, però si considerem aquells amb 3 estrelles o més, més propensos a tenir-ne, sumen 259.593 places.

Aquest conjunt de dades ens ha de servir per dimensionar la provisió de menjar fora de la llar per part d'ens públics i privats, i entendre el seu pes en el conjunt de la cadena de subministrament. Per molt que es tracti de dos àmbits diferents **l'administració té la responsabilitat de trobar els mecanismes per garantir la màxima quota d'aliments saludables i sostenibles en ambdós casos,** qüestió que abordarem a l'apartat de propostes de l'estudi.

Hi ha tres elements determinants del consum alimentari. El primer és la oferta, el segon la l'assequibilitat, la capacitat econòmica d'adquirir certs aliments; i el tercer és el temps disponible per tot allò que té a veure amb l'alimentació.

45 Institut d'Estadística de Catalunya. Equipaments per a la gent gran. Residències. Per titularitat. Comarques i Aran, àmbits i províncies

46 Institut d'Estadística de Catalunya. Restaurants i establiments de menjars.

47 Institut d'Estadística de Catalunya. Establiments hotelers. Per categories. Marques turístiques.

2.7 La distribució agroecològica

2.7.1 Venda directa, circuits curts i producte ecològic

L'agroecologia no està tipificada administrativament ni comercialment, però conceptualment defineix aquells models alimentaris que treballen amb la naturalesa, no contra aquesta, reproduint els cicles de nutrients del sòl, alimentant a les persones i als ecosistemes, i produint economies diversificades i arrelades al territori. Sota aquest paraigua, hem inclòs en la distribució agroecològica **els mercats de pagès, les cooperatives i grups de consum, les xarxes logístiques de proximitat i els supermercats ecològics.** A continuació detallarem cada un d'aquests elements.

Els Mercats de Pagès, anomenats tècnicament Mercats de Venda no Sedentària, són una continuació dels mercats medievals, on els productors locals practiquen la venda directa del seu producte. En els mercats actuals, però, hi participen també comerciants que no exerceixen de productors. **A Catalunya hi ha 560 Mercats de Venda no Sedentària, la gran majoria dels quals venen producte alimentari fresc.**[48] Aquests mercats ofereixen cobertura al 63% dels municipis de Catalunya, de ciutats grans a pobles petits, i tenen un paper fonamental per vertebrar la venda de producte fresc al territori. A Barcelona ciutat hi trobem 11 mercats de pagès, agrupats sota la Coordinadora de Mercats de Pagès de Barcelona i organitzats i dinamitzats per Slow Food Barcelona, la Xarxa de Consum Solidari i la XES Sant Andreu. Els Mercats de Pagès han passat de ser espais de venda de producte de proximitat i/o ecològic a ser també espais de comercialització de producte que de vegades no és de proximitat ni ecològic, però que permet la sostenibilitat dels petits venedors arrelats al territori.

A Catalunya hi trobem prop de 120 cooperatives i grups de consum alimentari, i a Barcelona uns 60, que proveeixen principalment producte ecològic.[49] Alguns d'aquests grups faciliten l'enviament de cistelles a domicili, i altres en punts de recollida. Aquestes agrupacions divergeixen en la forma de distribució i en els diversos graus de participació dels usuaris, ja que en alguns casos són simples receptores del producte i en altres s'impliquen en la gestió de les comandes, la relació amb els proveïdors, la confecció de les cistelles, etc.

Pel que fa a les xarxes logístiques agroecològiques, en l'última dècada a Catalunya s'han constituït diversos projectes empresarials que busquen promoure la producció i distribució de producte ecològic i de proximitat. Aquestes iniciatives han sorgit d'una preocupació pel creixement dels operadors logístics corporatius vinculats a l'agroindústria i l'accelerada pèrdua de pagesia. A continuació detallem alguns d'aquests projectes:

48 Consorci de Comerç, Artesania i Moda de Catalunya. *Mapa dels Mercats Setmanals de Catalunya.* Generalitat de Catalunya.

49 Ajuntament de Barcelona (2022). *Manual del grup de consum responsable*. Ajuntament de Barcelona.

» **La diligència:** El projecte neix el 2021, després que amb la pandèmia els circuits de distribució agroecològics quedessin desbordats. L'objectiu és funcionar com una cooperativa de serveis orientada a distribuir producte ecològic i/o de proximitat, provinent d'explotacions petites o familiars. Es tracta de posar al centre la producció, entenent que la distribució és un pilar imprescindible per fer-la possible. Per això els 26 socis actuals són productors, principalment de la província de Girona però també de la Catalunya central.

» **Ecocentral:** El 2007 Ecocentral comença a repartir cistelles de producte ecològic a domicili i el 2011 distribueix a sis escoles de Barcelona. Amb la pandèmia, l'empresa comença a oferir venda en línia. A partir de 2021, amb la reobertura de les escoles, fa un salt d'escala i actualment proveeix producte ecològic a 118 escoles de tot Catalunya, amb el repte d'arribar a 230 el 2029. Un dels seus trets diferencials és que no només distribueix producte sinó que facilita la relació entre escoles i productors, promovent la planificació compartida dels cultius. Ecocentral també es planteja obrir un punt de venda de producte ecològic a l'Hospitalet.

» **L'enllaç de l'Ebre:** Es tracta d'una cooperativa de producció i consum agroecològic constituïda el 2019, que busca fer de pont entre productors i consumidors, especialment de Terres de l'Ebre. La cooperativa posa en connexió 55 productors i 35 grups de consum, facilitant la distribució de producte ecològic.

» **Bioponent:** Associació d'agricultors ecològics de la província de Lleida i la franja d'Aragó. Les seves dues línies de treball són la distribució del producte dels 53 productors associats i l'acompanyament tècnic i administratiu a agricultors per la seva transició a la producció ecològica.

» **Hortec:** Cooperativa de distribució de producte ecològic integrada per 30 socis agricultors i que connecta una xarxa de 90 productors amb 40 botigues de Catalunya. El seu centre logístic està situat al Biomarket de Mercabarna.

» **Terra pagesa:** Cooperativa agrària de productors que va néixer el 2021 impulsada per la Unió de Pagesos i l'Ajuntament de Barcelona en el marc de la Capitalitat Mundial de l'Alimentació Sostenible i amb el suport del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, la Diputació de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona. En origen estava orientada a facilitar la logística als productors ecològics, però actualment ofereix també serveis a productors convencionals. Connecta una cinquantena de productors amb una trentena de comerços, i té un centre logístic al Biomarket de Mercabarna.

» **La Tavella:** Projecte que inclou una botiga en línia de producte ecològic, un servei de distribució a domicili a la provincia de Barcelona, i un projecte social. La meitat de la plantilla són persones amb algun tipus de discapacitat. El projecte mostra la importància d'integrar visió ecològica i social, generant implicació i connexions entre actors diversos.

» **La Dotzena:** Agrupació de set petits productors d'ous ecològics de Barcelona i Girona, que s'han unit per facilitar i economitzar la comercialització. Es tracta d'una proposta que es podria traslladar a altres sectors, generant economies d'escala per agregació de productors diversos.

Finalment, cal mencionar **els supermercats cooperatius ecològics, SuperCoop, FoodCoop i Economat.** SuperCoop Manresa neix el 2020 al Mercat de Puigmercadal, al centre de Manresa. Opera a través de la gestió directa dels socis. Foodcoop va obrir les portes el 2022 al barri de la Nova Esquerra de l'Eixample inspirat pel Park Slope Food Coop, de Nova York. Amb una inversió inicial de gairebé 400.000 €, un 25% de la qual van ser aportacions dels 515 socis fundacionals, actualment té 1.001 socis, que operen com a compradors i treballadors de l'establiment. L'Economat Social neix el 2012 i actualment compta amb una botiga a Sants i una a Nou Barris amb un total de 1.007 socis

2.7.2 El reptes de la distribució agroecològica

La producció ecològica s'apropa al 10% de la superfície conreada[50], però el 60% del producte elaborat s'exporta a fora de Catalunya,[51] el que mostra unes potencialitats importants de relocalització de les cadenes de subministrament. **El consum de producte ecològic va tenir un creixement sostingut fins a la pandèmia, quan es va començar a estabilitzar.** Actualment, el 54% dels catalans diuen consumir producte amb certificació ecològica com a mínim un cop al mes, i el producte ecològic representa l'11% de l'oferta alimentària a l'àrea metropolitana de Barcelona.[52] El consum de producte ecològic és més accentuat en zones rurals i, en el context metropolità, es concentra especialment en alguns barris i ciutats, com Sant Cugat o el barri de Gràcia a Barcelona. El 51% del producte es comercialitza a través de supermercats convencionals i el 36% a través de supermercats especialitzats en ecològic, com Veritas, Linverd o Naturasi.

Aquestes dades mostren una convencionalització del producte ecològic, en què una part del qual està produït i distribuït per grans empreses que es limiten a no fer servir fertilitzants ni biocides sintètics per tal d'obtenir el segell, però que fora d'això operen de manera convencional. La distribució ecològica, per tant, afronta reptes importants no només pel seu creixement i sosteniment sinó per anar més enllà del simple segell.

És especialment significatiu el que va succeir al Biomarket de Mercabarna, analitzat amb detall a l'estudi «*Què hi ha darrere del teu menjar ecològic?», elaborat* per Sofia Alorda de l'Observatori DESCA. El Biomarket es va inaugurar el 2020 amb la voluntat de ser el centre logístic de comercialització de producte ecològic més gran del sud d'Europa. Al primer concurs 8 de les 22 parades van quedar desertes, i bona part de la resta van quedar ocupades no per productors sinó per majoristes. El 2022, només dos anys després de la seva inauguració, Biomarket va haver de tancar com a espai de venda per falta d'activitat. Les raons van ser principalment dues: la falta d'operativitat pels compradors del fet de tenir el producte ecològic separat del convencional, i el fet que el producte ecològic ja tenia uns canals de comercialització molt establerts. Des d'aleshores l'espai del Biomarket s'ha mantingut com a centre logístic i d'emmagatzematge per, entre d'altres, Terra Pagesa. La

50 Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación (2024). Estadísticas de producción ecológica en España.

51 Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (2022). *Destinació de les vendes (2012-2022).* CCPAE.

52 Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2024). *Baròmetre 2024 de Percepció i Consum dels Aliments Ecològics*. Generalitat de Catalunya.

crisi del Biomarket evidencia que calen estratègies diversificades per donar suport institucional a la logística del producte ecològic.

L'Estratègia Alimentària de Catalunya 2024-2028 planteja, entre les múltiples actuacions, la «Identificació, consolidació i dimensionament de les infraestructures alimentàries compartides de distribució o comercialització». D'acord amb això la Generalitat ha desenvolupat recomanacions tècniques pels petits elaboradors i distribuïdors per tal de facilitar la consolidació dels seus circuits de comercialització. Aquesta iniciativa institucional, si bé necessària, hauria d'anar acompanyada **de suport estructural per part de l'administració en termes regulatoris, financers i fiscals per donar resposta als reptes de les iniciatives agroecològiques.** Persones implicades en aquests projectes empresarials ens han detallat alguns d'aquests reptes:

» **Financers:** El sector de la comercialització requereix inversions i té uns terminis d'amortització llargs, especialment en cas d'adquirir flota pròpia de vehicles. És necessari suport financer estable tant per inversions com per despesa corrent.

» **Infraestructurals:** Els centres logístics són fonamentals per articular les xarxes de comercialització. Cal una política de planificació de la distribució que faciliti espais públics logístics i d'emmagatzematge.

» **Adaptabilitat:** La logística agroecològica funciona amb volums reduïts, marges estrets, poca tresoreria i contextos canviants. L'administració ha de facilitar mesures per dotar d'estabilitat econòmica a les empreses que operen amb aquests models i evitar que es vegin obligades a operar amb economies d'escala i producte convencional.

» **Flexibilitat normativa:** Quan es requereix el mateix a la distribució agroecològica i a la dels grans operadors es facilita que es consolidin les desigualtats existents al mercat. Cal flexibilització normativa i burocràtica que doni facilitats a qui distribueix producte agroecològic, simplificant els tràmits i els requisits burocràtics.

» **Intercooperació:** Les iniciatives agroecològiques sovint estan atomitzades, treballen amb mètodes tradicionals que generen productes singulars i diferenciats, i estan disperses en el territori. Cal buscar formes d'intercooperació i articulació que aconsegueixin convertir les diferències entre projectes i productes en actius.

3. Una planificació democràtica de les cadenes de subministrament alimentari

3.1 Tendències estructurals

A partir de l'estudi podem identificar sis tendències estructurals que han d'estar en el focus de les actuacions de l'àmbit públic i dels agents de les cadenes de subministrament alimentari agroecològiques. És important destacar que aquestes tendències no han tingut una evolució espontània o natural sinó que son resultat de decisions polítiques i institucionals orientades a la concentració agroindustrial.

1. ***Carnificació:*** L'orientació del sistema agroalimentari a la producció càrnia i en concret de carn de porc ha modelat els territoris, les infraestructures, la distribució i les dietes. En els últims quaranta anys la cabanya porcina catalana s'ha duplicat alhora que s'ha duplicat el consum de carn i s'han multiplicat les exportacions.

2. **Industrialització:** La industrialització creixent del sector agroalimentari no és només evident en el sector porcí i carni sinó que comença a estar present en altres sectors com el vi, l'oli, la fruita o el peix. Això implica una creixent participació de societats mercantils i financeres, la concentració de la propietat, l'orientació a les exportacions i a usos no alimentaris, i uns models de producció basats en la producció seriada, intensiva en capital i en inputs externs: energia, aigua, biocides i fertilitzants sintètics.

3. **Especialització:** La industrialització ha estat vinculada a una especialització i fragmentació cada cop més gran del territori, en detriment del mosaic agroforestal. Això també ha comportat una fractura territorial cada cop més gran entre món rural i urbà, que no només s'expressa en termes metabòlics i geogràfics sinó també polítics i culturals.

4. **Pèrdua de pagesia:** Una de les principals conseqüències de la creixent industrialització agroalimentària i concentració corporativa ha estat la pèrdua gradual de pagesia, 4.600 en l'última dècada, i de la ramaderia: 15.000 petites finques porcines i 150 escorxadors en quaranta anys. El model agroindustrial no només comporta una pèrdua de la pagesia sinó de la diversitat d'actors vinculats a la cadena de subministrament: elaboradors, botiguers, etc. Els llocs de treball que s'han creat al sector han estat cada cop més separats de la terra, dels seus cicles productius i de la diversificació econòmica, i cada cop més subordinats a grans infraestructures industrials i corporatives.

5. **Desigualtats:** Tot això també ha augmentat les desigualtats en tots els segments de la cadena agroalimentària, de la producció a la distribució i el consum. La pèrdua de llocs de treball al camp ha sigut resultat d'una crei-

xent concentració corporativa i industrial: des de principis dels anys 80 la mida mitjana de les explotacions agràries ha passat de les 9,5 hectàrees de superfície a 20 hectàrees. En el mateix període, hem vist una extensió dels supermercats i una reducció progressiva de les botigues de barri i dels mercats municipals. Finalment, els últims anys també ha augmentat el consum de productes ultraprocessats i del preu de la cistella de la compra. Tots aquests elements estan interrelacionats i generen una matriu de desigualtats socioeconòmiques tant al món rural com a l'urbà.

6. **Preocupació agroecològica:** A conseqüència de tot això, i sovint de forma paradoxal, ha augmentat la preocupació per l'agroecologia, des de l'àmbit social, des del privat i des de la mateixa administració pública. Per una part ha incrementat la preocupació pels hàbits de consum saludables i han emergit noves iniciatives agroecològiques que busquen revertir aquestes tendències. També s'han consolidat empreses que rendibilitzen aquestes noves tendències, com Ametller Origen. Finalment, hi ha hagut un canvi de marc per part de l'administració, tot i que això no s'ha traduït en canvis estructurals. De tots els elements de l'agroecologia aquell amb més consens social és el de la proximitat, si bé és un factor que tendeix a estar sobredimensionat i cal analitzar amb més rigor pel que fa a la seva rellevància ecològica i social.

És a partir d'aquestes tendències estructurals que cal construir propostes polítiques. Abans, però recollirem algunes experiències innovadores.

3.2 Experiències innovadores

A continuació es recullen algunes experiències innovadores pel que fa a la distribució alimentària, tant en l'àmbit nacional com internacional, i se separen entre experiències institucionals, empresarials i socials.

3.2.1 Institucionals

Foodback: Centre d'Aprofitament Alimentari de Mercabarna. Recupera fruites i hortalisses del mercat majorista per reorientar-les a entitats socials a través de la Fundació Banc dels Aliments de Barcelona. El 2024 el Foodback va rebre 1.233 tones de fruita i hortalissa descartades per 92 empreses del mercat, i en va recuperar 838.

HernaniKUA: Projecte alimentari promogut per l'Ajuntament d'Hernani, al País Basc, que busca integrar tota la cadena de valor per garantir l'alimentació saludable i sostenible. La proposta connecta iniciatives com una cuina central gestionada per l'empresa Bertatik que treballa amb persones en risc d'exclusió social, la botiga alimentària Herrilur, l'adquisició municipal de terres agrícoles i la marca HernaniKUA per comercialitzar els productes.

Ecocomedores de Canàries: Projecte del Govern de Canàries que coordina la compra pública per menjadors escolars, sanitaris i socials per tal de garantir la distribució de producte ecològic, fresc i de proximitat. El projecte enxarxa a 197 centres de restauració col·lectiva i 86 productors ecològics de les 7 illes, oferint servei a 36.000 comensals.

Mercadis, Mercat d'Interès Nacional (MIN) de Montpellier: Mercat majorista de Montpellier integrat en la xarxa francesa de Mercats d'Interès Nacional (MIN). Agrupa 220 productors i comercialitzadors, i 3.000 compradors, i està especialment centrat a distribuir producte ecològic i de proximitat. El 50% del producte prové de la regió de Montpellier i el mercat col·labora amb els menjadors públics per garantir l'accés a la producció ecològica. La unitat de reciclatge del mercat permet reciclar el 73% dels productes alimentaris i materials.

Maison d'Éducation à l'Alimentation Durable (MEAD) a Mouans-Sartoux: Aquest projecte situat a la localitat francesa de Mouans-Sartoux, de 10.500 habitants, integra tot el circuit alimentari, de la producció al consum, per garantir una alimentació ecològica a preus assequibles. El projecte contempla una finca municipal gestionada per tres treballadors públics pagesos, una xarxa de botigues ecològiques i un sistema de compra pública que assegura que el 100% dels aliments de les escoles són ecològics i el 96% de les hortalisses estan produïdes en el mateix municipi. Algunes de les millores detectades al llarg de les dues dècades d'implementació del projecte han sigut una reducció del 40% en el consum d'ultraprocessats i del 32% en el consum de carn, i un augment de les hectàrees de conreu del 280%.

Alimentación para el bienestar: Es tracta d'un ambiciós programa per transformar la distribució alimentària a Mèxic, impulsat pel govern de Claudia Sheinbaum. El programa contempla la compra pública a preus justos d'aliments imprescindibles com els fesols o el blat de moro, el subministrament públic a empreses productores de *tortillas* i l'establiment de 25.400 Tiendas Bienestar on comprar aliments bàsics a preus un 15% més reduïts.

Kudumbashree: Aquesta iniciativa del govern de l'Estat de Kerala, a l'Índia, és reconeguda com una de les majors iniciatives de participació ciutadana del món. El 1997 es crea al programa Kudumbashree, que significa «prosperitat per a la família», i que estableix tres nivells de participació: 4,6 milions de dones, la majoria agricultores que treballen en finques col·lectives Joint Liability Groups (JLG) s'associen a través de 317.724 Neighborhood Groups (NHG), que tenen representants en 19,470 Area Development Society (ADS) amb portaveus en 1,070 Community Developments Society (CDS). Els CDS funcionen com a representants locals i tenen un paper clau en definir les polítiques públiques i planificació, així com els pressupostos de l'Estat. A través d'aquesta estructura *bottom-up* les agricultores autoabasteixen a les seves comunitats alhora tenen un paper decisiu en l'orientació de l'Estat de Kerala, els seus pressupostos i les seves polítiques alimentàries.

Restaurants públics: Hi ha dos casos exemplars: els Community Feeding Centres al Regne Unit, impulsats durant la Segona Guerra Mundial per proveir menús assequibles a les persones que havien quedat sense casa a causa dels bombardejos i els que es trobaven en un moment de carestia econòmica. El 1943, una xarxa de 2.160 restaurants públics servia 600.000 menús assequibles diàriament. També els Bar mleczny, una xarxa de restaurants de cost assequible impulsats durant la República Popular de Polònia després de la guerra mundial i que encara perviuen a més de 70 ciutats.

3.2.2 Empresarials i socials

SomSingulars: El 2026 la Fundació Eixarcolant impulsa el projecte Singulars, que té per objectiu estendre una xarxa de distribució de producte ecològic posant en contacte 1.000 productors i elaboradors i 400 botigues de tot Catalunya, de les que 300 ja s'han adherit al projecte. Actualment SomSingulars es troba en procés de desenvolupament i començant a desplegar el projecte després d'haver reunit 2,5 milions. Gran part d'aquest finançament s'invertirà a construir una nau logística on el projecte tindrà també les seves oficines centrals.

Espigoladors: Fundació sense ànim de lucre que treballa per prevenir i reduir el desaprofitament alimentari al llarg de tota la cadena de valor. Entre les seves accions d'incidència organitzen espigolaments, operacions de collita de fruita i verdura que es farien malbé per tal de reaprofitar-les. També fan incidència institucional i van ser els principals impulsors de la Llei 3/2020, de l'11 de març, de prevenció de les pèrdues i les deixalles alimentàries.

Som Ecologística: Plataforma que integra diverses cooperatives ciclistes en una xarxa de ciclologística, repartint mercaderies en bicicleta a diverses ciutats metropolitanes. El projecte inclou Biciclot, Bikelogic, Coop de Pedal, Granollers Pedala, La Sàrria, Les Mercedes, L'Henbici, Maraki en Bicicleta i Mensakas. Aquesta última va nèixer de la lluita de RidersXDerechos, una organització orientada a defensar els drets dels repartidors de Globo, Uber Eats i Deliveroo.

Mercado de Abastos de Santiago SCCL: L'any 2000, davant de l'eventual tancament del Mercat municipal de Santiago, una cooperativa integrada per 70 comerciants va aconseguir una gestió de l'espai a 25 anys. Des d'aleshores el mercat és gestionat a través d'aquest model públic-cooperatiu, i dirigit per un consell de 9 persones elegides per les mateixes cooperatives. La infraestructura segueix mantenint una elevada quota de mercat en la distribució de producte fresc a la ciutat, que en el peix i el marisc arriba al 60%.

Almacén UTT (Unió de Treballadors de la Terra de l'Argentina): Xarxa de botigues i punts de venda gestionats directament pel sindicat de treballadors agrícoles, que agrupa 22.000 pagesos de tota l'Argentina. Els preus dels productes es fixen de forma assembleària i garanteixen una bona remuneració els agricultors i uns preus assequibles pels consumidors.

Park Slope Food Coop (PSFC): Es tracta d'una de les cooperatives alimentàries més antigues dels Estats Units, situada al barri de Brooklyn, a Nova York. La cooperativa té 17.000 membres i afegeix uns marges inferiors als dels supermercats convencionals per tal de generar preus finals més assequibles. Park Slope Food Coop ha inspirat a molts altres supermercats cooperatius del món.

3.3 Tretze propostes per transformar la distribució alimentària

L'administració pública ha virat el seu discurs envers alguns elements de la distribució agroecològica, posant en valor aspectes com la proximitat i el producte fresc. **És fonamental que aquest canvi discursiu es tradueixi en polítiques públiques i canvis estructurals.**

A continuació realitzem **13 grups de propostes polítiques orientades a tres objectius:**

1. Fer possible una **producció i distribució alimentàries sostenibles.**
2. Assegurar unes **condicions de treball i vida dignes per tothom qui treballa al sector.**
3. Garantir una **alimentació saludable, nutritiva, gustosa i assequible.**

Les propostes estan dividies en **tres apartats orientats a fer canvis en l'estructura productiva, la distribució, i la governança i planificació.** Aquests canvis s'han d'emmarcar en una **nova tipificació del que és la producció i distribució agroecològica,** d'acord amb els Indicadors de Sobirania Alimentària definits per Arran de terra.[53]

Cal tenir en compte que en aquest document no ens esplaiem en els canvis necessaris en la baula productiva, sinó que sobretot entenem la distribució com una palanca de canvis. Per un full de ruta més ampli es pot consultar el Pacte per la Sobirania Alimentària desenvolupat per l'Assemblea Catalana per la Transició Ecosocial (ACTE).[54]

53 Arran de Terra (2018). *Indicadors de Sobirania Alimentària a Catalunya - 2018*. Arran de Terra.

54 ACTE (2026). *Pacte per la Sobirania Alimentària*. ACTE.

1. Estructura productiva

1.1. **Infraestructures estratègiques:** Promoure l'adquisició pública d'infraestructures alimentàries.

- Desplegar recursos als municipis perquè adquireixin infraestructures estratègiques al llarg tota la cadena alimentària: bancs de llavors, terra, maquinària, vaixells de pesca, magatzems, naus logístiques, escorxadors, molins, premses, obradors, flotes de vehicles, mercats i locals comercials.
- Establir models de governança publico-cooperativa-comunitària d'aquestes infraestructures, estalviant despeses estructurals als petits i mitjans actors, promovent la intercooperació i la transferència de coneixement.
- Seguir implementant el programari AgroCol·lab de gestió de rutes i acompanyar-lo del desenvolupament d'altres tecnologies digitals públiques de codi obert orientades a facilitar la distribució, logística i comercialització.
- Establir oficines d'atenció comarcals per garantir l'acompanyament i assessoria als petits actors del sistema alimentari.

1.2. **Suport financer:** Reorientar les subvencions públiques i la fiscalitat.

- Orientar les subvencions públiques aquelles empreses que treballen d'acord amb la producció i distribució agroecològica o aquelles que adopten el compromís de començar a fer-ho. Això implica revertir la situació actual en què s'afavoreix als grans propietaris terra i grans empreses mercantils del sector agroalimentari.
- Augmentar la progressivitat fiscal pel que fa a la tinença i compravenda de sòl agrícola, els espais logístics i comercials.
- Eliminar les exempcions fiscals al llarg de la cadena de distribució agroindustrial.
- Augmentar l'IVA als productes insalubres i altament contaminants i reduir l'IVA als agroecològics.
- Implementar un sistema de taxació progressiva del transport, orientada a gravar els grans volums i les distàncies llargues.
- Generar incentius fiscals pels establiments HORECA que ofereixin producte agroecològic.

1.3. **Flexibilització normativa:** Establir una progressivitat normativa i simplificació burocràtica.

- Flexibilitzar i simplificar les normatives i la burocràcia per tal de donar facilitats a la producció i distribució agroecològica.
- Facilitar suport tècnic i assessoria per descarregar de costos de gestió a les petites i mitjanes empreses alimentàries.

2. Distribució

2.1. **Distribució majorista:** Definir una estratègia per avançar en un canvi de model majorista centrat en la dinamització agroecològica.

- Incorporar clàusules de distribució agroecològica i transparència als nous contractes del mercat del peix (que caduquen el 2038) i del mercat de fruites i hortalisses (que caduquen el 2037) de Mercabarna.
- Establir nous centres majoristes públics en el territori per facilitar l'operativitat a la distribució agroecològica.
- Dotar d'un rol actiu als mercats majoristes perquè puguin operar com a centrals públiques de compres o adquirir actius: terres, finques o flotes de vehicles.
- Promoure una governança participada per actors socials, científics i sindicals.
- Establir nous centres majoristes públics al territori, estudiant la viabilitat de la proposta de Mercabesòs, un mercat majorista a l'eix Besòs, com a prototip clau per un canvi de model.[55]

2.2. **Venda al detall:** Promoure entorns alimentaris saludables, equilibrats i diversificats.

- Consolidar la xarxa de mercats municipals i dissenyar una estratègia per estendre-la fora de Barcelona, revisant el model actual per dinamitzar-lo, incorporar més producte agroecològic i models de gestió públic-cooperatius.
- Avaluar la possibilitat de desenvolupar botigues de barri públic-comunitàries.
- Estendre els comerços de barri especialitzats en alimentació a través d'una política de baixos de protecció oficial, d'inversions públiques i exempcions fiscals.
- Facilitar normatives, tràmits i ajudes per promoure els mercats de pagès i la venda directa per part dels productors.
- Limitar l'obertura i densitat urbana de grans superfícies comercials.
- Establir plans d'usos per limitar l'obertura d'espais d'oferta alimentària insalubre i promoure l'oferta alimentària saludable.

2.3. **Etiquetatge:** Fer polítiques d'etiquetatge per promoure la distribució agroecològica.

- Fer gratuït el segell ecològic.
- Impulsar un segell per productes contaminants o insalubres que sigui d'obligatori pagament per part de les empreses que els produeixin.

2.4. **Llei de la Cadena Alimentària:** Desplegar els instruments necessaris pel compliment de la legislació.

- Incrementar les inspeccions, especialment als majoristes privats, per evitar la venda a pèrdues i per assegurar una remuneració justa dels productors.
- Incrementar el volum de les sancions.

55 IDRA, ECOhub, Vilaseca, E. (2026). *Mercabesòs. Infraestructura pública per reduir desigualtats alimentàries a l'eix Besòs*. IDRA.

2.5. **Compra pública:** Definir una estratègia clara i aprovar una llei per la compra pública agroecològica.

» Augmentar gradualment la presència de producte ecològic, de proximitat i d'elaboració artesanal per arribar, a mitjà termini, al 100% de producte de proximitat i 25% ecològic com reclama Unió de Pagesos i, a llarg termini, al 100% de producte agroecològic.

» Aprovar una Llei de Compra Pública que generi obligacions per l'administració.

2.6. **Dret a l'alimentació:** Desenvolupar mecanismes per garantir una alimentació saludable i sostenible.

» Desenvolupar la proposta de la Seguretat Social de l'Alimentació, una targeta universal per garantir la compra alimentària saludable i sostenible a certs comerços, segons la proposta de l'informe «Aproximació macroeconòmica a la Seguretat Social de l'Alimentació a l'Estat espanyol».[56]

» Transformar els menjadors socials a restaurants públics, facilitant l'accés a més persones i disposant espais d'elaboració bàsica de menjar per a qui no vulgui menjar sol/a a casa.

» Universalitzar i fer gratuïts els menús escolars.

56 Navarro, F., Llonch, P. (2026). Aproximación macroeconómica a la Seguridad Social de la Alimentación en el Estado español. El Pa Sencer. Al respecte cal tenir en compte aspectes crítics com els apuntats a Guzmán, J. & García, F. (2026). La Seguridad Social Alimentaria: una propuesta con más dudas que soluciones. El Salto. https://www.elsaltodiario.com/soberania-alimentaria/seguridad-social-alimentaria-una-propuesta-dudas-soluciones

3. Governança i planificació

3.1. **Transparència:** Promoure la transparència i publicació de dades al llarg de la cadena agroalimentària.

- Obligar els operadors privats a fer públiques les dades relatives a la comercialització, especialment quan es realitzen a través d'infraestructures públiques com ports, aeroports o centres logístics.
- Sistematitzar les dades en informació perquè puguin ser d'ús als actors de la cadena alimentària.

3.2. **Governança:** Transformar la governança del sistema alimentari per fer-lo més democràtic.

- Transformar el Consell Català de l'Alimentació per fer-ho interdepartamental i garantir-ne la participació vinculant d'actors socials, sindicals, científics i del sector agroecològic.
- Establir un sistema de gestió d'oferta que permeti planificar la producció agroalimentària.
- Dotar eines i recursos als municipis perquè puguin impulsar la producció alimentària territorialitzada, amb l'establiment de finques municipals i infraestructures públic-cooperatives.

3.3. **Canviar les regulacions transnacionals:** Exercir representació i pressió institucional per canviar les regulacions europees i reorientar-les a la producció i distribució agroecològica i al comerç just.

- Tractats de lliure comerç.
- Política Agrícola Comuna.
- Lleis de contractació pública.
- Zones especials duaneres i bonificacions fiscals.
- Regulació del mercat de futurs agrícoles.

3.4. **Transformació cultural:** Impulsar canvis culturals com a palanca de transformació alimentària.

- Incorporar la cuina, l'alimentació saludable i l'agroecologia al currículum escolar.
- Establir una xarxa d'escoles públiques de cuina per a professionals i no professionals.
- Iniciar una col·lecció d'alimentació sostenible en el marc de l'editorial de la Generalitat de Catalunya.
- Desenvolupar campanyes públiques de comunicació per promoure el producte agroecològic.

3.4 Una era de planificació i governança democràtica

Com hem vist al llarg d'aquest estudi, **l'etapa iniciada als anys 60 i consolidada a partir de finals dels 90 ens ha portat a una major concentració corporativa, especialització productiva i fragmentació territorial.** Això s'ha concretat en una orientació del territori català a la producció porcina, facilitant la industrialització dels altres sectors agrícoles i consolidant d'una distribució al detall cada cop més concentrada i desigual. El model agroindustrial no s'ha desenvolupat de forma espontània sinó que s'ha construït a partir de lleis, regulacions fiscals i subvencions, com també de la planificació i construcció d'infraestructures clau.

Avui veiem els límits, problemes i vulnerabilitats derivats d'aquest model: una crisi climàtica i de biodiversitat sense precedents, una pèrdua neta d'ocupació al sector primari i al món rural, problemes nutricionals i de salut, desigualtats creixents al llarg de tota la cadena alimentària i un augment dels preus del menjar. A més, la mala planificació i uns circuits llargs sotmesos a les fluctuacions del mercat són unes de les principals causes del malbaratament del 30% dels aliments que es produeixen.[57]

L'Estratègia Alimentària de Catalunya 2024-2028 plantejava la necessitat d'una política alimentària de país per «impulsar la transformació del sistema alimentari, amb les persones al centre i la innovació i la competitivitat com a eines essencials d'una política alimentària de país única i compartida, construïda amb la participació oberta a tots els agents de la cadena alimentària».[58] És lloable aquest objectiu, la mirada holística i de planificació, la voluntat d'aprovar una Llei de l'alimentació de Catalunya i les mesures que s'han dut a terme fins ara a través del Pla Estratègic de l'Alimentació de Catalunya 2021-2026. No obstant això, per fer possibles canvis estructurals en el sistema alimentari és important assenyalar dues mancances fonamentals en aquestes estratègies: la primera té a veure amb tractar, sobre el paper, el sector agroalimentari com un tot homogeni, situant en peu d'igualtat a tots els actors, dels pagesos amb 2 hectàrees d'horta ecològica a Vall Companys. La segona consisteix a donar, en la pràctica, el gruix del suport públic als grans actors menys orientats a proveir d'una alimentació saludable i sostenible, en lloc de donar-lo als actors agroecològics.

Els canvis estructurals necessaris, concretats en els 13 grups de mesures de l'apartat anterior, s'han d'integrar en una planificació i governança democràtica de les cadenes de subministrament alimentari, que permeti invertir les tendències actuals: passar de la concentració a la descentralització, de l'especialització a la diversificació, i de la fragmentació a la interfuncionalitat.

En la baula productiva això implica diversificar la producció recuperant el mosaic agroforestal. Per fer això cal una transició a la ramaderia ecològica i extensiva que permeti la reintegració amb l'agricultura i la reorientació

57 Vidal-Monés, B., Díaz, R., Farrés, M. (2021). *Diagnosi de les pèrdues alimentàries de les fruites i hortalisses al sector primari.* Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural.

58 Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació (2024). *Estratègia Alimentària de Catalunya 2024-2028*. Generalitat de Catalunya.

d'aquesta última a la producció d'aliments i no de matèries primeres. També és necessari revertir la fragmentació entre espais urbans i agraris, blindant aquests segons enfront de l'especulació immobiliària, i promovent la producció alimentària urbana i periurbana. Cal dotar de recursos als ajuntaments perquè puguin adquirir terres i instaurar finques municipals, incentivant la creació d'ocupació, la participació i la producció alimentària. La recuperació del mosaic agroforestal ha de facilitar apropar una producció alimentària diversificada als nuclis urbans. Finalment, els canvis en la baula productiva han d'anar acompanyats d'una planificació i governança democràtiques dels usos de l'aigua, amb criteris d'utilitat social i sostenibilitat.

És necessari dotar a aquests nodes productius d'infraestructures estratègiques com escorxadors locals, molins, obradors, espais logístics i d'emmagatzematge, flotes de vehicles i maquinària. Es tracta de mancomunar infraestructures sota models propietat pública i gestió cooperativa, i de garantir una distribució eficient, flexible i sostenible sense que necessàriament hagi de funcionar amb economies d'escala i producte estandarditzat. **El model actual basat en la planificació i gestió publicoprivada d'infraestructures, on el públic posa els diners i el privat se'ls emporta, s'ha de reorientar a un model públicо-cooperatiu-comunitari, posant les necessitats i participació social al centre de la planificació.**

Les polítiques sectorials de transport també s'han d'alinear amb l'objectiu de reterritorialitzar les cadenes de subministrament alimentari; i per això cal reconsiderar les taxes i infraestructures en ports i aeroports. Cal una aposta ferma pel transport ferroviari de mercaderies, dissenyar sistemes de pagament per ús d'infraestructures viàries i fer un gir copernicà a la Distribució Urbana de Mercaderies.

Pel que fa a la distribució majorista, com s'ha mencionat anteriorment, cal passar d'un model basat en la concentració en un sol espai (Mercabarna) a un model descentralitzat al territori que pugui dotar de suport infraestructural a les xarxes de distribució agroecològica. Alhora cal impulsar un nou model de funcionament i governança d'aquests nous nodes, perquè operin de forma activa com a centrals públiques de compra i integrant la participació d'actors vinculats al territori. **Mercabesòs pot ser un prototip estratègic per iniciar aquest nou model majorista.**

Tots aquests elements han d'estar vinculats a un canvi de tendència pel que fa a la distribució al detall. És necessari passar d'una xarxa cada cop més centralitzada en un grup reduït d'operadors a una xarxa descentralitzada, reforçant i estenent del comerç de barri, els mercats municipals i els de pagès. Es tracta de passar d'entorns desiguals on s'homogeneïtza el producte insalubre i barat a entorns alimentaris equilibrats i diversificats on es garanteix l'accés a l'alimentació assequible. **La proposta de la Seguretat Social de l'Alimentació (SSA) pot tenir un paper fonamental**, no només per assegurar l'accés a alimentació saludable sinó com a política de planificació indicativa. La SSA ha d'anar acompanyada d'altres polítiques públiques orientades a garantir el dret a l'habitatge, millorar els salaris, reduir la jornada laboral i democratitzar les cures. La seguretat econòmica i el temps disponible són peces clau perquè la distribució agroecològica trobi un encaix social. Finalment, cal una **llei de compra pública que incrementi la producció ecològica gradualment**, reforçant les beques menjador fins a fer els menjadors escolars universals i gratuïts.

Per fer possible tot això plantegem la necessitat de definir un pla de país a llarg termini, habilitant al **Consell Català de l'Alimentació perquè vetlli pel funcionament de la cadena alimentaria agroecològica**. Entre les seves funcions tindria la d'establir un **sistema de gestió de l'oferta** com hi ha al Canadà,[59] on els productors operen en funció d'unes quotes que s'han de definir amb criteris d'alimentació saludable i sostenible. Alhora, aquest sistema permet vetllar pel bon funcionament de la cadena alimentària, assegurant l'estabilitat econòmica i bona remuneració als productors. També tindria per funció **d'assegurar la participació dels petits actors implicats en la cadena,** identificant les seves necessitats, promovent el diàleg i la intercooperació entre el sector primari i actors del món científic, social i sindical, com també entre la Generalitat i els municipis. Així mateix, s'ocuparia de **sistematitzar la informació i les dades, publicant diagnòstics actualitzats** que serveixin als actors mencionats i a la mateixa administració. En últim terme aquest organisme hauria de vetllar per **una planificació del sistema alimentari que contribueixi a construir un model resilient. L'objectiu ha de ser garantir l'alimentació saludable, sostenible i assequible per a tota la població i unes condicions dignes per a totes les persones que treballen al sector.**

59 Es poden consultar el seu funcionament a: https://canadianfoodfocus.org/farming/what-is-supply-management/

4. Bibliografia seleccionada

ACTE (2026). *Pacte per la Sobirania Alimentària.* ACTE. Disponible a: https://assembleaecosocial.cat/wp-content/uploads/2026/07/Pacte_per_la_Sobirania_Alimentaria_177_adherides_comprimit.pdf

Alorda, S (2023). *Què hi ha darrere del teu menjar ecològic? Un estudi de cas del Biomarket: logística de proximitat o agroexportació?* Observatori DESCA. Disponible a: https://observatoridesca.org/ca/estudis-i-informes/que-hi-ha-darrere-del-teu-menjar-ecologic

Arran de Terra (2018). *Indicadors de Sobirania Alimentària a Catalunya - 2018*. Arran de Terra. Disponible a: https://arrandeterra.org/wp-content/uploads/2026/04/ArranDeTerraII_II_Edicio.pdf

Clua, P., et. al. (2023). *Visca la terra. La guia definitiva per cultivar, cuinar, gaudir i conèixer els productes de Catalunya.* Rosa dels Vents.

Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2024). *Baròmetre 2024 de Percepció i Consum dels Aliments Ecològics. Generalitat de Catalunya*. Disponible a: https://agricultura.gencat.cat/web/.content/03-agricultura/pae/publicacions-material-referencia/consum/Informe-de-resultats0425_.pdf

Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació (2024). *Estratègia Alimentària de Catalunya 2024-2026*. Generalitat de Catalunya. https://agricultura.gencat.cat/web/.content/04-alimentacio/estrategia-alimentaria/noticies/DOCUMENT_WEB_PRESIDENCIA.pdf

Departament d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2021). *Pla Estratègic de l'Alimentació de Catalunya 2021-2026.* Generalitat de Catalunya. https://agricultura.gencat.cat/web/.content/04-alimentacio/consell-catala-alimentacio/enllacos-documents/fitxers-binaris/pla-estrategic-alimentacio-Catalunya-2021-2026_doc-final.pdf

Departament d'Economia i Finances. *Comerç internacional de béns.* Generalitat de Catalunya. Disponible a: https://economia.gencat.cat/ca/ambits-actuacio/economia-catalana/trets/sector-exterior/comerc-internacional

Departament de Drets Socials i Inclusió. (2026). *Informe Social de Catalunya 2025*. Generalitat de Catalunya. https://social.bibliotecadigital.gencat.cat/handle/20.500.14622/1569

Domene, E., Garcia, X., Garcia, M. (2019). *Integració de la pobresa alimentària en l'anàlisi del sistema agroalimentari metropolità. Els entorns alimentaris locals a l'àrea metropolitana de Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona*. Institut Metròpoli. Disponible a: https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2020/03/5.2.1_Integraci%C3%B3-pobresa-aliment%C3%A0ria-en-an%C3%A0lisi-sistema-agroalimentari-metropolit%C3%A0.pdf

Fruita amb Justícia Social (2024). Informe anual 2024. Fruita amb Justícia Social. Disponible a: https://fruitaambjusticia.cat/informe-anual-2024

Gamboa, G., Vidensky, L., Domene, E., Andreu, M., Moragues-Faus, A., Rizo, A., & Urani, V. (2025). Pobreza nutricional y de salud en Barcelona (PANIS). ICTA / Institut Metròpoli / Universitat de Barcelona / UpSocial. Disponible a: https://projectepanis.org/es

Greenpeace. (2026). *El campo franquiciado: cómo los fondos de inversión han cambiado el olivar español.* Greenpeace. Disponible a: https://es.greenpeace.org/es/en-profundidad/campo-franquiciado-fondos-de-inversion-olivar-espanol/

IDRA, ECOhub, Vilaseca, E. (2025). *Accions públiques per enfortir Mercabarna en l'alimentació sostenible*. IDRA. Disponible a: https://idrabcn.com/wp-content/uploads/2025/07/Informe-Mercabarna_23_07_2025.pdf

IDRA (2025). *Infraestructures per a l'alimentació sostenible. El cas de l'escorxador de l'Armentera*. IDRA. Disponible a: https://idrabcn.com/wp-content/uploads/2025/12/Infraestructures_per_a_lalimentacio_sostenible_Informe_IDRA.pdf

IDRA (2025). *Per què puja la cistella de la compra? El paper de l'oligopoli alimentari i propostes per un canvi de model*. IDRA. Disponible a: https://idrabcn.com/publicacio/cistella-compra/

IDRA (2026). *Mercabesòs. Infraestructura pública per reduir desigualtats alimentàries a l'eix Besòs*. IDRA. Disponible a: https://idrabcn.com/publicacio/mercabesos/

Institut Metròpoli (2025). *Actualització de la cartografia i caracterització dels entorns alimentaris locals en l'àmbit de l'AMB*. Institut Metròpoli. Disponible a: https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2025/07/5.2.1-Entorns-alimentaris-AMB_2023.pdf

Institut Metròpoli (2026). Estat del sistema alimentari metropolità. Informe 2026. Institut Metròpoli. Disponible a: https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2026/06/Estat-del-sistema-alimentari-metropolit%C3%A0.pdf

Justícia Alimentària (2022). *Això no toca. Les emissions ocultes del sector porcí català*. Justícia Alimentària. Disponible a: https://justiciaalimentaria.org/wp-content/uploads/2022/02/AIXO%CC%80NOTOCA_INFORME_JUSTICIAALIMENTARIA.pdf

MAIXÉ-ALTES, J. (2009). "La modernización de la distribución alimentaria en España", 1947-1995. Revista de Historia Industrial, no. 41, pp. 125-60.

Navarro, F., Llonch, P. (2026). *Aproximación macroeconómica a la Seguridad Social de la Alimentación en el Estado español.* El Pa Sencer. Disponible a: https://www.soberaniaalimentaria.info/images/estudios/Informe_SSA.pdf

Observatori agroalimentari, rural i ambiental. *Visió analítica de l'agricultura a Catalunya.* Generalitat de Catalunya. Disponible a: https://bi4.gencat.cat/MicroStrategyLibraryAn/app/config/B48E694161834E3793B561C609E06210/1A10659BD64C89D0B52287A037FADB3A/FDA006C2CC4F29378C7C69A9EA027078/W8AD65967DC1D4673952678038FE98289--K46D0F84D2B44A9136CDC16A9B946B4AA

Paxton, A. (2011). *The Food Miles Report: The Dangers of Long-Distance Food Transport. Sustainable Agriculture, Food and Environment (S.A.F.E.) Alliance*. Disponible a: https://d1hu4133i4rt3z.cloudfront.net/attachments/1168/1168009-25a4fd1fa95a061de66cc0a94a98cb3c.pdf

Planas, J., Renom, M., Tello, E. (2025). *La petjada alimentària de Barcelona: Xarxes de proveïment i transformacions agràries (segles XI-XXI)*. Pagès Editors.

Ribera, M., Ruiz, M., Escorihuela, I., Alorda, S. (2026). El capital no discrimina: los fondos de inversión en la vivienda, la alimentación y el trabajo. Observatori DESCA. Disponible a: https://observatoridesca.org/storage/media/01KJ7PS2ZEXAAMYC9N629XXQY4.pdf

Ros i Saqués, J. (2022). "Cinquanta anys de Mercabarna, cinquanta anys de canvis". TECA: Tecnologia i Ciència dels Aliments, vol. 21 (2022), p. 52-59.

Tello, E., et al. (2020). "The Loss of Landscape Ecological Functionality in the Barcelona Province (1956–2009): Could Land-Use History Involve a Legacy for Current Biodiversity?" Sustainability, vol. 12, n.o 6, marzo de 2020, p. 2238. DOI.org (Crossref), https://doi.org/10.3390/su12062238.

Vidal-Monés, B., Díaz, R., Farrés, M. (2021). D*iagnosi de les pèrdues alimentàries de les fruites i hortalisses al sector primari.* Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. Disponible a: https://agricultura.gencat.cat/web/.content/04-alimentacio/malbaratament-alimentari/enllacos-documents/fitxers-binaris/Diagnosi_Perdues_Sector_Primari.pdf

Weber, I. M., & Wasner, E. (2023). "Sellers' inflation, profits and conflict: Why can large firms hike prices in an emergency?" Review of Keynesian Economics, 11(2), 183–213. https://doi.org/10.4337/roke.2023.02.05

Weiss, T. (2007). *The Global Food Economy: The Battle for the Future of Farming*. Bloomsbury

5. Agraïments

Algunes persones han tingut un paper clau en l'elaboració d'aquest estudi. Volem agrair especialment a les persones que ens han dedicat el seu temps per entrevistar-los: a l'Alejandro Guzmán (fundador de Ecocentral), el Joel Ferrer (membre d'Arran de Terra i de La Diligència), el Marc Talavera i l'Adrianna Quena (fundadors de Som Singulars).

També s'ha comptat amb l'edició i revisió del text per part de AMcoop - Escuela de Movilidad Sostenible i IDRA, com també d'algunes persones en concret: Leonie Vidensky ha contribuït a desenvolupar l'apartat «2.3.1. Principals productes agroalimentaris», Arnau Montserrat ha revisat els apartats «2.7. La distribució agroecològica» i «3. Una planificació democràtica de les cadenes de subministrament alimentari», Roger Tugas ha elaborat el «Mapa 1: Principal conreu de cada municipi» i Miquel Ortega, ha editat l'apartat sobre producció pesquera.

La col·laboració d'aquestes persones no implica que subscriguin el contingut del conjunt de l'estudi. A totes elles agraïm la seva participació.

IDRA AMcoop ESCUELA DE MOVILIDAD SOSTENIBLE